

Pauli Forma, Johanna Kallio, Jukka Pirttilä ja Roope Uusitalo

Kuinka hyvinvointivaltio pelastetaan?

Tutkimus kansalaisten sosiaaliturvaa koskevista mielipiteistä ja valinnoista

Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 89

KELAN TUTKIMUSOSASTO | HELSINKI 2007

*Pauli Forma, Johanna Kallio, Jukka Pirttilä
ja Roope Uusitalo*

Kuinka hyvinvointivaltio pelastetaan?

*Tutkimus kansalaisten sosiaaliturvaa koskevista
mielipiteistä ja valinnoista*

Summary

How to save the welfare state?

A survey of opinions and choices related to social policy

Kirjoittajat

Pauli Forma
VTT, tutkimus- ja kehittämisjohtaja
Kuntien eläkevakuutus
pauli.forma@keva.fi

Johanna Kallio
VTM, assistentti
Turun yliopisto
jomkall@utu.fi

Jukka Pirttilä
VTT, tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos
jukka.pirttila@labour.fi

Roope Uusitalo
VTT, tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos
roope.uusitalo@labour.fi

Sarjan julkaisut on hyväksytty tieteellisessä arvioinnissa.

© Kirjoittajat ja Kelan tutkimusosasto

Graafinen suunnittelu: Pekka Loiri

ISBN 978-951-669-751-5 (nid.)
ISBN 978-951-669-752-2 (pdf)
ISSN 1238-5050

Vammalan Kirjapaino Oy
Vammala 2007

Tiivistelmä

Forma P, Kallio J, Pirttilä J, Uusitalo R. **Kuinka hyvinvointivaltio pelastetaan? Tutkimus kansalaisten sosiaaliturvaa koskevista mielipiteistä ja valinnoista.** Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 89, 2007. 81 s. ISBN 978-951-669-751-5 (nid.), 978-951-669-752-2 (pdf).

Yksi perusongelma sosiaalipolitiikkaa koskevissa mielipidetutkimuksissa on se, että eri tutkimuksissa arviot kansalaisten mielipiteistä saattavat olla ristiriitaisia. Yhden kyselyn tulosten perusteella kansalaiset saattavat haluta parannusta julkisiin palveluihin ja toisen tutkimuksen perusteella alentaa verotusta. Julkiset palvelut kuitenkin joudutaan rahoittamaan verotuksella ja poliitikko joutuu huomattavasti vaikeampaan tilanteeseen kuin mielipidetiedusteluun vastaaja. Tässä tutkimuksessa vastaajat asetettiin samantyyppiseen valintatilanteeseen kuin päätöksentekijät näiden tehdessä sosiaalipolitiikkaa koskevia päätöksiä. Kyselyssä kartoitettiin kansalaisten asenteita julkisiin palveluihin ja sosiaaliturvaan siten, että palvelujen parantamiselle oli laskettu realistinen hinta. Kysymme siis esimerkiksi, pitäisikö toimeentulotukea tai työttömyyspäivärahaa korottaa, jos korotus rahoitetaan kiristämällä verotusta. Etuuksien ja palvelujen kustannuksia koskevien kysymysten lisäksi tutkimme verotusta, työttömyysturvaa, toimeentulotukea, kunnallisia palveluja ja eläkepolitiikkaa koskevia mielipiteitä tavanomaisilla mielipidekysymyksillä. Kysely toteutettiin keväällä 2006. Kyselylomake lähetettiin 3 000:lle satunnaisesti valitulle 18–75-vuotiaalle suomalaiselle. Vajaa puolet otokseen kuuluneista palautti lomakkeen. Tulokset kertovat nykyjärjestelmän varsin vahvasta kannatuksesta. Harva vastaaja haluaisi leikata toimeentulotukea, työttömyysturvan tasoa tai sen kestoa, vaikka verotusta olisikin tällaisilla ratkaisuilla mahdollista alentaa. Tuloeroihin suomalaiset suhtautuvat kriittisesti. Vastaajat pienentäisivät palkkaeroja eri ammattiryhmien välillä nostamalla pienipalkkaisimpien tuloja. Verotuksen progressiotakin olisi valmis kiristämään puolet vastaajista. Kansalaiset ovat valmiita maksamaan kunnallisista palveluista. Neljä viidesosaa vastaajista olisi valmis korottamaan tuloveroja, jos rahat käytettäisiin terveydenhuoltoon. Vain neljännes vastaajista ratkaisisi kotikunnan talusongelmat leikkaamalla palveluja, kunnallisverotuksen kiristämisen valitsisi talouden tasapainottamiskeinoksi noin puolet vastaajista.

Avainsanat: hyvinvointivaltio, verotus, sosiaaliturva, tuloerot, työttömyys, eläkkeet, mielipiteet, julkiset palvelut, rahoitus, yleinen mielipide, kansalaiset, asenteet

Sammandrag

Forma P, Kallio J, Pirttilä J, Uusitalo R. **Hur räddar man välfärdstaten? En undersökning om medborgarnas åsikter och val angående socialpolitiska frågor.**

Helsingfors: FPA, Social trygghet och hälsa: undersökningar 89, 2007. 81 s. ISBN 978-951-669-751-5 (inh.), 978-951-669-752-2 (pdf).

Ett grundläggande problem när det gäller opinionsundersökningar om socialpolitiska frågor är att allmänhetens åsikter kan visa sig vara motstridiga då man granskar resultaten av olika undersökningar. Medan en undersökning ger vid handen att medborgarna vill ha bättre offentlig service visar resultatet av en annan att de vill ha lägre skatter. Den offentliga servicen måste dock finansieras med skattemedel och för politikerna är situationen betydligt besvärligare än för dem som besvarar enkäter. I denna undersökning ställdes de tillfrågade inför en liknande valsituation som beslutsfattarna befinner sig i när de tar socialpolitiska beslut. Enkäten kartlägger allmänhetens inställning till den offentliga servicen och den sociala tryggheten genom att förse förbättringen av servicen i fråga med en realistisk prislapp. Vi frågar exempelvis om utkomststödet eller arbetslöshetsdagpenningen borde höjas ifall höjningen finansieras genom skärpt beskattning. Utöver frågorna med ”prislappar” undersöker vi åsikterna om beskattning, arbetslöshetsersättning, utkomststöd, kommunal service och pensionspolitik med vanliga enkätfrågor. Enkäten genomfördes våren 2006. Enkätformuläret skickades till 3 000 slumpmässigt valda finländare i åldern 18–75 år. Knappt hälften av dessa besvarade enkäten. Enkätresultaten ger vid handen att det nuvarande systemet har ett mycket starkt stöd. Få respondenter vill minska utkomststödet eller arbetslöshetsersättningens nivå eller utbetalningstid även om detta kunde möjliggöra skattesänkningar. Finländarna har en kritisk inställning till inkomstskillnader. Respondenterna skulle minska löneskillnaderna mellan olika yrkesgrupper genom att höja lönerna för de lägst avlönade. Beskattningens progressivitet skulle hälften av respondenterna vara beredda att skärpa. Medborgarna är beredda att betala för den kommunala servicen. Fyra femtedelar av respondenterna skulle exempelvis höja inkomstskatten om pengarna användes till hälso- och sjukvård. Bara en fjärdedel av respondenterna skulle lösa hemkommunens ekonomiska problem genom att skära ned servicen, medan omkring hälften skulle välja skärpt kommunalbeskattning för att balansera ekonomin.

Nyckelord: välfärdstat, beskattning, social trygghet, inkomstskillnader, arbetslöshet, pensioner, åsikter, finansiering, offentliga tjänster, allmän opinion, medborgare, attityder

Abstract

Forma P, Kallio J, Pirttilä J, Uusitalo R. **How to save the welfare state? A survey of opinions and choices related to social policy.** Helsinki: The Social Insurance Institution, Finland, Studies in social security and health 89, 2007. 81 pp. ISBN 978-951-669-751-5 (print), 978-951-669-752-2 (pdf).

One of the main problems related to earlier opinion surveys on the welfare state is that public opinion, as evaluated on the basis of different surveys, can be contradictory. Citizens may want to improve public services in one survey but desire to cut taxes in another. Public services must, however, be financed through taxes, which places the politicians who make these decisions in a much more difficult situation than typical survey respondents. The purpose of this study is to place survey respondents in a situation similar to that faced by policy makers with respect to decisions concerning social policy. The survey is used to evaluate public opinion on public services and social security, assuming that realistic price tags are put on these services. One of the questions we ask, therefore, is whether social assistance or unemployment insurance should be improved if the improvement would be financed by higher taxes. In addition to these price-tagged questions, we use more traditional types of survey questions to examine public opinion on taxation, unemployment insurance, social assistance, local public services, and pension policy. The survey was carried out in spring 2006. The questionnaire was sent to 3,000 randomly selected Finns between 18 and 75 years of age. A little less than half of the sample returned the survey instrument. The results reveal strong support for the present welfare system. Few respondents wanted to cut social assistance or the level or length of unemployment insurance coverage even if such cuts would be accompanied by tax reductions. The results also showed that Finns are critical of income inequality. The respondents would prefer to reduce wage differences between different occupational groups by increasing the wages of low-skilled labour. Around half of the respondents would also welcome increased tax progressivity. Citizens are also willing to pay for services provided by the local public sector. Only a fourth of the respondents would react to economic difficulties in the local public sector by cutting spending, whereas half of the respondents would choose tax increases as the means to restore a balanced budget. – Summary pp. 52–54.

Key words: welfare state, taxation, social policy, income inequality, unemployment, pensions, opinion surveys, public services, financing, public opinion, citizens, attitudes

ALKUSANAT

Kansalaisten sosiaalipolitiikkaa koskevia mielipiteitä tiedustellaan aika ajoin erilaisilla mielipidetutkimuksilla. Myös verotusta ja hyvinvointipalvelujen rahoitusta koskevia kyselyjä tehdään aikaisempaa useammin. Huolellisesti ja systemaattisesti toteutettuna tällaiset kyselyt antavat arvokasta tietoa kansalaisten asenteista ja niiden muutoksista. Demokratiassa kansalaisten mielipiteet vaikuttavat äänestyspäätöksiin vaaleissa. Vaaleissa valitut poliitikot taas pääsevät täyttämään kansalaisten toiveita eduskunnassa ja kunnanvaltuustoissa.

Perusongelma mielipidetiedustelun käytössä politiikantekijöiden päätöksenteon apuna on se, että eri tutkimuksissa arviot kansalaisten mielipiteistä saattavat olla hyvinkin ristiriitaisia. Yhden kyselyn tulosten perusteella kansalaiset saattavat haluta parannusta julkisiin palveluihin ja toisen tutkimuksen perusteella alentaa verotusta. Kukapa ei ottaisi mieluiten molempia kahdesta hyvästä vaihtoehdosta. Kun julkiset palvelut kuitenkin joudutaan rahoittamaan verovaroin, joutuu poliitikko mielipidetiedusteluun vastaajaa huomattavasti vaikeampaan tilanteeseen. Jos palveluihin halutaan satsata lisää rahaa, pitää rahat ensin kerätä jostain.

Tämä ristiriita on tämän tutkimuksen peruslähtökohta. Tutkimuksessa esitetään tuloksia mielipidetiedustelusta, jossa vastaajat on asetettu mahdollisimman realistiseen valintatilanteeseen – samanlaiseen, jossa päätöksentekijät joutuvat tekemään sosiaalipolitiikkaa koskevia päätöksiä. Kyselyllä mitattiin siis lähinnä kansalaisten sosiaalietuuksiin ja hyvinvointipalveluihin liittyvää maksuhalukkuutta. Olisivatko vastaajat valmiita korottamaan vaikkapa työttömyysturvaa, jos korotus vaatisi tietyn euromäärän suuruista verotuksen kiristämistä?

Kysely toteutettiin huhti–toukokuussa 2006. Kyselylomake lähetettiin 3 000:lle satunnaisesti valitulle 18–75-vuotiaalle suomalaiselle. Vajaa puolet otokseen kuuluneista palautti lomakkeen. Lomakkeissa oli myös runsaasti avoimia kommentteja. Tässä raportissa esitetään toteutetun kyselyn perustulokset. Kyselyn alustavia tuloksia on raportoitu myös *Talous ja Yhteiskunta* -lehdessä 4/2006 (Forma ym. 2006). Pirttilä ja Uusitalo raportoivat samantapaisiin kysymyksiin vastanneiden ekonomistien mielipiteitä *Kansantaloudellisessa Aikakauskirjassa* 2/2006.

Suunnitteluvaiheessa kyselylomaketta kommentoivat ja sen laatimisessa auttoivat Ilpo Airio, Petri Böckerman, Jani Erola, Jutta Heino, Pertti Honkanen, Ulla Hämäläinen, Pentti Kiljunen, Teemu Lehtinen, Merja Lindholm, Mikko Niemelä, Mikko Pirttilä, Panu Poutvaara, Ismo Risku, Kenneth Snellman, Timo Soukola, Ilpo Suoniemi, Kai Torvi ja Matti Tuomala. Haluamme kiittää heitä sekä seminaariyleisöä Palkansaajien tutkimuslaitoksessa, Kelassa ja Kansantaloustieteen päivillä 2006 hyödyllisistä kommenteista. Kyselylomakkeen varhaista versiota testattiin Turun yliopiston sosiaalipolitiikan ja kansantaloustieteen syksyn 2005 peruskurssien opiskelijoilla; suuret kiitokset myös heille. Kiiätämme Markus Kainua avusta aineistonkeruussa sekä Kelan tutkimusosaston julkaisutoimitusta, erityisesti Tarja Hyväristä, Maini Tulokasta ja Ritva Salavirtaa, hyödyllisestä avusta tutkimuksen kieli- ja ulkoasun parantamisessa. Kyselyn toteuttamista ovat rahallisesti tukeneet Kela sekä Palkansaajasäätiö.

Helsingissä heinäkuussa 2007

Pauli Forma, Johanna Kallio, Jukka Pirttilä ja Roope Uusitalo

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	9
2 AIKAISEMPI SOSIAALITURVAA KOSKEVA MIELIPIDETUTKIMUS	11
2.1 Mielipidetutkimuksen teoreettiset lähtökohdat	11
2.2 Viimeaikaisia suomalaisia hyvinvointivaltiota koskevia mielipidetutkimuksia	14
3 AINEISTO	17
4 TULOKSET	19
4.1 Verotus ja julkiset palvelut	19
4.2 Progressio ja palkkaerot	25
4.3 Tuloerojen ja köyhyyden syyt	28
4.4 Työttömyysturva	32
4.5 Eläkkeet	35
4.6 Kunnalliset palvelut	39
4.7 Näkemykset työttömyyden hoidosta	42
4.8 Lisäkysymyksiä	43
4.8.1 Muutosten kustannusten vaikutus vastauksiin	43
4.8.2 Tietämys taloustilanteesta	44
5 MITKÄ TEKIJÄT SELITTÄVÄT MIELIPIIDE-EROJA?	45
6 TULOKSET JA KESKUSTELU	47
6.1 Tulokset	47
6.2 Keskustelu	50
SUMMARY	52
KIRJALLISUUS	55
LIITTEET	59
Liitetaulukko 1. Aineiston edustavuus	61
Liitetaulukko 2. Taustatekijöiden vaikutus verotusta ja sosiaaliturvaa koskeviin asenteisiin	63
Liite. Kyselylomake ja lomakkeen saate	66

1 JOHDANTO

”Tässä joutuu ristiriitaiseen tilanteeseen, kun itsellä menee hyvin. Voisi itsekkäästi vastata vain oman etunsa mukaan, mutta toisaalta haluaa, ettei kellään menisi huonosti Suomessa.”¹

Kansalaisten verotukseen, sosiaaliturvaan ja julkisiin palveluihin kohdistuvia mielipiteitä on viime vuosina kartoitettu useissa tutkimuksissa. Teemoja ovat olleet ensinnäkin palvelujen laatu ja riittävyys, sosiaaliturvan rahoitus sekä etuuksien taso (Allardt ym. 1992; Sihvo ja Uusitalo 1993). Toisaalta on tarkasteltu erilaisten vaihtoehtoisten sosiaaliturvan organisointitapojen tai järjestelmiin tehtyjen muutosten kannatusta (Ervasti 1993; Kangas 1995; Marski 1996). Kolmanneksi on analysoitu mielipiteitä julkisen sektorin säästöjen kohdentamisesta ja suhtautumista tuloeroihin ja verotukseen (Forma 2006). Myös sosiaali- ja terveystalouden uudistamista koskevia mielipiteitä on selvitetty (Ervasti 1996; Blomberg 1999). Hyvinvointivaltiota koskevia mielipidetutkimuksia on tehty tai teetetty yliopistojen ohella Stakesin, Kansaneläkelaitoksen, Elinkeinoelämän valtuuskunnan, Veronmaksajain Keskusliiton ja ammattijärjestöjen toimesta (ks. laajemmin eri tahojen tutkimuksista Forma 2003). Lähes poikkeuksetta näiden tutkimusten tuloksena on ollut, että hyvinvointivaltiolla on kansalaisten keskuudessa varsin vankka tuki. Kansalaiset kannattavat kattavaa ja hyvätasoista sosiaaliturvaa ja julkisen sektorin merkittävää roolia palvelujen tuottamisessa. He kannattavat niin ikään voimakasta tuloerojen tasaamista ja sietävät veroja varsin hyvin. Merkittäviä institutionaalisia muutoksia nykyiseen sosiaalipolitiikkamalliin ei haluta.

Sosiaalipolitiikka on kuitenkin suurten haasteiden edessä muun muassa väestön ikääntymisen, Euroopan integraation ja globalisaation vaikutuksesta. Siksi päätöksentekijät joutuvat mahdollisesti jopa karsimaan sosiaaliturvaa. Päätöksenteon ja julkisen keskustelun tasolla sosiaalipolitiikan painotukset näyttävät myös kovin erilaisilta kuin kansalaisten mielipiteiden tasolla. Viime vuosina verotusta on kevennetty ja keskustelu uusista veronkevennyksistä jatkuu. Veronkevennykset ja suppeampi sosiaaliturva voivat myös kasvattaa tuloeroja. Koska kansalaiset pitävät kiinni hyvinvointivaltiosta, näyttäisi siltä, että päätöksentekijät saattavat joutua tekemään kansalaismielipiteen vastaisia päätöksiä.

Päätöksenteon ja kansalaismielipiteen välistä jännitettä lieventäisi mahdollisesti, jos kansalaiset asetettaisiin samanlaisiin valintatilanteisiin, joissa päätöksentekijät joutuvat ratkaisuja tekemään. Verotuksen keventäminen nimittäin vaatii useimmiten julkisten menojen karsimista. Vastaavasti palvelujen parantaminen vaatii verotuksen kiristämistä. Aikaisemman tutkimuksen perusteella on vain vähän tietoa siitä, minkälaisia valintoja kansalaiset tekisivät tilanteessa, jossa etuuksien nostamisella ja palvelujen parantamisella on myös hinta.

1 Erään vastaajan palaute kyselylomakkeemme lopussa olleeseen palaute-osaan. Kaikki seuraavatkin sitaatit ovat vastaajien lomakkeisiin kirjoittamia avoimia kommentteja.

Tämä aikaisempaan mielipidetutkimukseen liittyvä piirre oli lähtökohtana tutkimushankkeessa, jossa pyrittiin asettamaan kansalaiset samanlaisen valintatilanteen eteen, missä päätöksentekijät tekevät sosiaalipolitiikkaa koskevia päätöksiä. 3 000 suomalaiselle lähetettiin kysely, jossa pyydettiin vastauksia etuuksien kustannuksia koskeviin kysymyksiin. Vastaavia tutkimuksia ovat tehneet mm. Boeri ym. (2001) ja Blinder ja Krueger (2004). Suomessa vastaavia tutkimuksia ei ole aikaisemmin tehty. Tavoitteena oli arvioida, haluaisivatko kansalaiset esimerkiksi parantaa työttömyysturvaa tai toimeentulotukea, jos he joutuisivat maksamaan kustannukset korotettuina tuloveroina. Lisäksi selvitettiin kansalaisten mielipiteitä eläketurvasta, tuloeroista sekä verotuksen rakenteesta.

2 AIKAISEMPI SOSIAALITURVAA KOSKEVA MIELIPIDETUTKIMUS

”Kyllä pistitte pahoja kysymyksiä. Käyttekö te todella näitä johonkin tutkimukseen? Mitä siitä on hyötyä, vai kulutatteko vain kallista aikaa, eikä näistä hyödy kukaan? Keksikää nyt jotain todella hyödyllistä työtä, esim. puiden pienimistä (siitä saa palkkaa noin 5 e/tunti).”

2.1 MieliPIDETUTKIMUKSEN teoreettiset lähtökohdat

Kansalaisten erilaisten roolien on ajateltu olevan merkityksellisiä sosiaaliturvaa ja -palveluja koskevissa mielipiteissä (Giljam ja Nilsson 1985). Kansalaiset ovat ensinnäkin *veronmaksajia*, joiden voidaan olettaa olevan kiinnostuneita siitä, mikä on verotuksen taso ja mihin kerätyt verovarot kohdennetaan. Toisaalta kansalaiset voidaan nähdä etuuksien ja palvelujen *käyttäjinä*. Näin heidän näkemyksensä ja kokemuksensa esimerkiksi palvelujen laadusta ja riittävydestä ovat arvokkaita. Kansalaiset saattavat olla myös julkisen sektorin *työntekijöinä* sellaisessa erityisasemassa hyvinvointivaltioon, joka vaikuttaa heidän mielipiteisiinsä. Julkisen sektorin työntekijöillä on työpaikkaansa liittyviä intressejä ja he myös tuntevat järjestelmän toimintaa ja sosiaalisia ongelmia työnsä takia. Viimeksi mainittu rooli on merkityksellinen, koska hyvinvointivaltion laajenemisen myötä myös siitä hyötyvien joukko kasvaa: yhä useampi työskentelee hyvinvointiammateissa tai nauttii hyvinvointivaltion etuuksia ja palveluja (Pierson 1996).

Aikaisemmassa tutkimuksessa sosiaaliturvaa koskevien mielipiteiden on havaittu olevan riippuvaisia *intresseistä* ja vastaajien *ideologisista* eroista. Intressit juontuvat muun muassa edellä mainituista rooleista ja tarkentuvat sen mukaan, miten kansalaiset sijoittuvat yhteiskunnan rakenteeseen esimerkiksi koulutuksen, iän, perhetilanteen, sukupuolen, tuloryhmän ja työmarkkina-aseman mukaan. Tutkimuksissa on havaittu sosiaalipolitiikan kannatuksen olevan vankempaa alemmissa koulutus- ja tuloryhmissä sekä niiden kansalaisten keskuudessa, joiden kiinnittyminen työmarkkinoille on heikkoa (Allardt ym. 1992; Sihvo ja Uusitalo 1993; Marski 1996; Svallfors 1996; Gelissen 2000; Lindholm 2001). Eli ne, jotka tarvitsevat hyvinvointivaltiota enemmän, myös kannattavat sitä vankemmin.

Poliittisen taloustieteen mallien mukaan äänestäjien arviot uudelleen jakavasta sosiaaliturvasta ja verotuksesta riippuvat toisaalta itselle saatavasta hyödystä, ja toisaalta verotuksen kiristämisestä mahdollisesti seuraavista tehokkuustappioista, esimerkiksi työn tarjonnan vähentymisenä. Koska tulojakauma on vasemmalle vino siten, että medianitulotaso on keskitulon alapuolella, mediaaniäänestäjä hyötyy progressiivisesta verotuksesta. Tällä mallilla selitetään uudelleenjakavan verotuksen ja sosiaaliturvan kannatusta (Persson ja Tabellini 2000). Sosiaaliturvan ja progressiivisen verotuksen yhdistelmä tarjoaa myös sosiaalisen vakuutuksen tuloepävarmuutta vastaan. Tästä teemasta on laajasti kirjallisuutta lähtien Mirrleesin (1974) tutkimuksesta.²

2 Ks. Barr (2001).

Toisaalta keskiluokkaa köyhemmätkin saattavat vastustaa kireää verotusta ja hyvää sosiaaliturvaa oman asemansa vastaisesti lyhyellä aikavälillä, jos he uskovat myöhemmin rikastuvansa ja joutuvansa hyvinvointivaltion maksumieheksi (Benabou ja Ok 2001). Mitä paremmat mahdollisuudet sosiaaliseen nousuun kansalaisella on oman arvionsa mukaan, sitä vähemmän hän on valmis tukemaan sosiaaliturvaa. Tällä ilmiöllä on selitetty muun muassa sitä, miksi sosiaaliturvan kannatus on Euroopassa laajempaa kuin Yhdysvalloissa (Alesina ja Angelotos 2005; Benabou ja Tirole 2006). Euroopassa kansalaiset tuntuvat tyypillisesti ajattelevan, että peritty asema vaikuttaa sosiaalisen nousun mahdollisuuksiin enemmän kuin omat ponnistelut, kun taas Yhdysvalloissa kansalaiset uskovat olevansa ”oman onnensa seppiä” eivätkä siksi kannata laajaa tuloja uudelleen jakavaa järjestelmää.³

Ideologiaa on yleisimmin mitattu poliittisen orientaation ja puoluekannatuksen kautta, mutta myös erilaisilla arvostuksiin liittyvillä mittareilla. Vasemmistopuolueita kannattavien on havaittu suhtautuvan sosiaalipoliittikkaan myönteisemmin kuin oikeistopuolueita kannattavien (esim. Ervasti 1993; Forma 1998).

Joissakin tutkimuksissa kansalaisten mielipiteitä on verrattu erilaisten päätöksentekijäryhmien mielipiteisiin. Näissä tutkimuksissa on havaittu eroja kansalaisten ja eliittiryhmien välillä, olivatpa sitten kyseessä vaihtoehtoiset eläkeratkaisut tai kunnalliset hyvinvointipalvelut (Forma 1999; Blomberg ja Kroll 2003). Suomalaisen yhteiskunnan vaikuttajaryhmien ja väestön toisistaan poikkeaville mielipiteille on haettu selitystä intresseistä, ideologiasta ja julkisen talouden tilanteesta. On ajateltu, että kansalaiset muodostavat näkemyksensä arjen sujumisen näkökulmasta, miettimättä sen suuremmin esimerkiksi palvelujen rahoitusta. Eliittiryhmien asenteisiin taas heijastuu vastuu julkisen talouden kestävydestä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että esimerkiksi kuntien päättäjät suhtautuvat kriittisemmin palvelutarjonnan laajentamiseen ja veroprosentin nostoon kuin kuntalaiset. Kansalaisia myönteisemmin he asennoituvat puolestaan palveluvastuun siirtämiseen kunnan ulkopuolisille toimijoille sekä palveluihin kohdistuviin säästöihin. (Blomberg 1999; Blomberg ja Kroll 2003.)

Myös itse sosiaaliturva- ja palvelujärjestelmät ja niiden institutionaalinen rakenne ovat merkityksellisiä mielipiteiden kannalta. Laajojen universaalien sosiaalipoliittisten ohjelmien kannatuksen voidaan olettaa olevan lujempaa kuin selektiivisten ohjelmien, joissa etuuksien saajien joukko on rajatumpi (Korpi 1980; Forma 1997). Näin voidaan esimerkiksi olettaa, että universaaliala terveydenhuoltoa kannatetaan laajemmin kuin toimeentulotukea tai asumistukea. Geversin ym. (2000) vertailevassa tutkimuksessa havaittiinkin, että terveydenhuoltojärjestelmän laaja kattavuus ja suuri julkinen rahoitusvastuu liittyvät laajaan järjestelmän kannatukseen. Forman ja Kankaan (1999)

3 Keskeistä on nimenomaan kansalaisten uskomukset, ei todellinen sosiaalisen liikkuvuuden taso, mikä esimerkiksi Pohjoismaissa on suurempaa kuin Yhdysvalloissa (Björklund ja Jäntti 1997).

tutkimuksessa havaittiin, että tarveharkinnan kannatus on laajempaa tarveharkintaisempaa sosiaalipolitiikkaa harjoittavassa Australiassa kuin Suomessa.⁴

Yhteiskunnan taloudelliset sosiaaliset olosuhteet ja niiden muutokset ovat merkityksellisiä sosiaalipolitiikkaa koskevien mielipiteiden ja niiden muutoksen kannalta. Wilensky (1975) teorian mukaan koulutustason nousu ja yhteiskunnan keskiluokkaisuuden johtavat yksilöllisyyden korostumiseen, mikä murentaa hyvinvointivaltion kannatusperustaa. Julkisesti tuotetut palvelut eivät voi tyydyttää keskiluokan vaativaa makua, joka haluaa käyttää yksityisen sektorin palveluja. Empiiriset tutkimukset eivät kuitenkaan juuri tue Wilensky ajatuksia. Myös keskiluokka hyötyy hyvinvointivaltion palveluista (Goodin ja LeGrand 1985) ja kannattaa niitä (Ervasti 1993). Sosiaaliturvaa koskevien mielipiteiden on sen sijaan todettu liittyvän talouden suhdanteisiin (Alt 1979; Sihvo ja Uusitalo 1995). Taloudellisina nousukausina kansalaiset ovat anteliaampia ja valmiimpia panostamaan verovarvoja sosiaaliturvaan kuin taloudellisina laskukausina. Ennen lamaa suomalaisetkin halusivat satsata lisää verovarvoja sosiaaliturvaan, mutta lama-aikana mielipiteet kääntyivät maltillisemmiksi (Forma 1999). Lama-aikana kriisitietoisuus lisääntyi, eivätkä kansalaiset enää halunneet lisätä verovarujen panostamista sosiaalietuuksiin, mutta rahoitus haluttiin silti säilyttää ennallaan. Halukkuus suoranaisesti vähentää verorahojen käyttöä sosiaalietuuksiin ja palveluihin oli lama-vuosinakin erittäin vähäistä.

Myös muut yhteiskunnalliset olosuhteet saattavat vaikuttaa mielipiteisiin. Blekesaunen ja Quadagnon (2003) vertailevassa tutkimuksessa työttömyysaste oli yhteydessä myönteisyyteen sosiaalipolitiikkaa ja hyvinvointivaltiota kohtaan. Tulosta voi tulkita niin, että runsaan työttömyyden yhteiskunnissa riski joutua työttömäksi on suurempi, jolloin sosiaalipolitiikkaa kannatetaan vakuutuksena mahdollisen oman työttömyyden varalta. Blombergin ja Krollin (1999) lama-aikaan sijoittuvan tutkimuksen mukaan makrotason tekijät, kuten kunnan talouden tilanne, poliittiset voimasuhteet, sosiaali- ja terveystenonjen taso sekä äskettäin tehty kunnallisveroprosentin nosto, olivat yhteydessä suomalaisten mielipiteisiin kunnallisista palveluista. Palveluista säästämistä kannattivat eniten vastaajat niistä kunnista, joissa taloustilanne oli heikko, veroprosenttia oli juuri nostettu, sosiaali- ja terveydenhuoltomenot olivat pienet ja kunnallispolitiikassa oli porvarienemmistö. Lisäksi Kallion (2007) artikkelin mukaan oikeistoenemmistöisissä ja hyvin velkaantuneissa kunnissa suhtauduttiin myönteisemmin kunnallisten palvelujen markkinoistumiseen kuin muualla. Tiivistetysti voidaan todeta, että mielipiteitä erottelevat Suomessa niin kunnan rakenteelliset tekijät kuin poliittiset voimasuhteetkin.

Tärkeä sosiaaliturvaa koskevia mielipiteitä muovaava tekijä on myös julkinen keskustelu ja sen painotukset (ks. Svallfors 1996). Julkinen keskustelu voi lisätä kansalaisten tietoisuutta julkisen talouden tilasta, se voi tuoda uusia sosiaalisia ongelmia kansalais-

4 Toisaalta on tutkimuksia, joiden mukaan hyvinvointivaltiomalli ei ole kovin selitysvoimainen sosiaaliturvaa koskevien mielipiteiden suhteen (esim. Papadakis ja Bean 1993; Gelissen 2000). Mitä ilmeisimmin erilaiset tutkimustulokset johtuvat eri tutkimusten erilaisista sanamuodoista tai erilaisista tarkastelu-ulottuvuuksista.

ten tietoisuuteen ja se voi esitellä uusia tai vahvistaa aikaisempia ratkaisuvaihtoehtoja sosiaalisten ongelmien hoitamiseksi. Tärkeäksi tekijäksi muodostuu näin se, kuka hallitsee sosiaalipolitiikkaa koskevaa keskustelua ja minkälaisilla näkemyksillä (ks. Blomberg-Kroll 1999).

Oorschot ja Halman (2000) tutkivat kansalaisten käsityksiä köyhyyden syistä lähes kahdessakymmenessä eri maassa. Tulokset osoittivat, että useimmissa maissa köyhyyden taustalla arvioitiin olevan yhteiskunnallisia syitä, eikä köyhien itsensä nähty olevan syyä omaan tilanteeseensa. Yksilöllisiä syitä painotettiin hivenero enemmän Itä-Euroopassa kuin Länsi-Euroopassa. Larsenin (2006) vertailevan tutkimuksen mukaan sosiaalidemokraattisissa hyvinvointivaltioissa köyhyyden uskotaankin johtuvan lähinnä yksilön ulkopuolisista tekijöistä. Tutkimuksen mukaan maan sosiaaliturvan selektiivisyyden taso ja työttömyysaste ovat yhteydessä kansalaisten näkemyksiin köyhyyden syistä. Tarveharkintaisissa maissa köyhyys nähtiin usein yksilön omaksi syyksi, kun taas korkean työttömyysasteen valtioissa syyllistäminen on harvinaisempaa. Arviot köyhyyden taustamekanismeista selittivät tulosten mukaan myös hyvinvointivaltion kannatusta yleisellä tasolla. Köyhiä syyllistävät suhtautuvat kriittisemmin hyvinvointivaltioon kuin muut.

Niemelän (2007) mukaan suomalaiset näkevät köyhyyden johtuvan lähinnä rakenteellisista ja vähemmässä määrin yksilöllisistä tekijöistä. Enemmistö mieltää köyhyyden olevan seurausta työttömyydestä ja huonosta palkkauksesta. Suurin osa suomalaisista näkee köyhyyden myös fatalistisesti eli kohtalon sanelemana ilmiönä. Niemelän mukaan väestöryhmittäiset erot näkemyksissä ovat varsin pienet. Ikään-tyneet, palkkatyössä olevat ja pienituloiset arvioivat köyhyyden johtuvan useammin rakenteellisista tekijöistä kuin muut. Vastaavasti ilmiötä selittivät yksilöllisillä tekijöillä eniten miehet ja vähän koulutetut.

2.2 Viimeaikaisia suomalaisia hyvinvointivaltiota koskevia mielipidetutkimuksia

Kelan tutkimuksessa sosiaaliturvaa koskevien asenteiden havaittiin olevan ristiriitaisia (Lindholm 2001). Tällainen ristiriitaisuus on kuitenkin mielipidetutkimuksiin liittyvä, aikaisemmissakin tutkimuksissa havaittu ilmiö: yleisellä tasolla ollaan solidaarisia ja halukkaita auttamaan tarvitsevia, mutta konkreettisemmissä kysymyksissä solidaarisuus murenee (ks. Kangas 1997). Niinpä Lindholmin tutkimuksessa noin 90 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että ”yhteiskunnan tulee auttaa taloudellisesti ihmisiä, jotka eivät itse kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa”. Samoin 90 prosenttia katsoo, että terveyst- ja koulutuspalvelut on hyvä säilyttää pääosin julkisella sektorilla. Toisaalta avun antamiseen liitetään kuitenkin erilaisia ehtoja: työttömyysturvan vastikkeellisuutta kannattaa 70 prosenttia vastaajista ja noin kolmanneksen mielestä yhteiskunnan maksama tuki tulisi maksaa ainakin osittain takaisin, kun taloudellinen tilanne sen sallii. Sosiaaliturvajärjestelmän toiminnassa nähdään myös kehittämisen varaa: 70 prosentin mielestä sosiaaliturva on tehnyt

kansalaisista passiivisia ja vähentänyt heidän oma-aloitteisuuttaan. Väärinkäytösten ehkäisemiseksi tulisi lisätä viranomaisten välistä yhteistyötä. Tulokset antavat melko lohduttoman kuvan syrjäytymiskehityksestä: 80 prosenttia vastaajista arvioi normaalia elämänmenosta syrjäytyvien ihmisten määrän lisääntyvän. (Lindholm 2001.)

Elinkeinoelämän valtuuskunnan raportissa sosiaaliturvaa ja hyvinvointiyhteiskuntaa koskevat tulokset tiivistettiin toteamukseen, että perinteisen hyvinvointivaltion kannatus on kasvanut (Elinkeinoelämän valtuuskunta 2001). Aikaisempaa useampi suomalainen katsoo, että ”vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palveluiden ylläpitäminen maksaa paljon, suomalainen hyvinvointivaltio on hintansa arvoinen”. Tästä väittämästä samaa mieltä oli vuonna 2000 kerätyssä aineistossa 85 prosenttia vastaajista. Vuonna 1992 samaa mieltä oli vain 61 prosenttia vastaajista. Julkisten palvelujen yksityistämisen kannatus oli Evan tutkimuksessa edelleen jo aikaisemmin alkaneessa laskusuunnassa. Palvelujen yksityistämistä kannatti 32 prosenttia vastaajista, kun vastaava luku vuodelta 1992 oli 52 prosenttia. Molempien kysymysten kohdalla muutokset vuodesta 1992 vuoteen 2000 ovat olleet lineaarisia. Tutkimuksessa kartoitettiin myös tärkeimpiä julkisen sektorin kehittämiskohteita. Kaikkein tärkeimpänä kehittämiskohteena pidettiin terveydenhuoltoa, toiselle sijalle tärkeysjärjestyksessä nousi poliisi ja yleinen järjestyksenpito, kolmanneksi sosiaaliturva yleisesti. Sosiaaliturvan kohentaminen koettiin jonkin verran tärkeämmäksi kuin koulutukseen ja tutkimukseen panostaminen. Terveydenhuollon tärkeyttä korostavia ryhmiä olivat erityisesti naiset, yli 50-vuotiaat vastaajat, alemmat toimihenkilöt sekä vasemmistopuolueiden kannattajat.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan uudemmassa mielipidetutkimuksessa 81 prosenttia suomalaisista sanoo ”suomalaisen hyvinvointivaltion aina olevan hintansa arvoinen” (Elinkeinoelämän valtuuskunta 2005). Julkisten palvelujen yksityistämistä kannattaa 29 prosenttia suomalaisista. Tarkasteltaessa mielipiteiden muutosta yli ajan, havaitaan, että yksityistämistä koskevat mielipiteet ovat kehittyneet hyvin yhdenmukaisella tavalla miesten ja naisten keskuudessa. Myös koulutustason suhteen mielipiteet ovat pysyneet vakaina. Nuorin ikäryhmä (18–30-vuotiaat) eroaa muista ikäryhmistä ja suhtautuu myönteisemmin palvelujen yksityistämiseen.

Elinkeinoelämän valtuuskunnan uusimman (2007) tutkimuksen mukaan kansalaisten toiveet kohdistuvat etenkin hyvinvointiin, terveydenhuollon kehittämiseen, työllisyyteen ja köyhyyden poistamiseen. Markkinatalouden toimivuus epäilyttää kansalaisia, julkiset palvelut eivät toimi tarpeeksi hyvin, verotus on liian kireää ja ikääntymiseen varautumisessa on puutteita. Lisäksi suomalaiset näkevät väestön ikääntymiseen varautumisessa puutteita. Naiset korostavat hyvinvointipolitiikkaan liittyvien tavoitteiden tärkeyttä miehiä enemmän, mutta naiset tuovat miehiä enemmän esiin myös toiveita verotuksen keventämisestä. Kansalaisten mukaan yksityinen sektori sopii täydentämään julkisen sektorin tuottamia palveluja, mutta laajamittainen julkisten palvelujen ulkoistaminen ei saa kannatusta. Verotuksen tasoa kritisoidaan, mutta sitä ei haluta alentaa sosiaaliturvan kustannuksella. Lisäksi tutkimuksen mukaan kolme neljästä suomalaisesta on sitä mieltä, että taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus on

maassamme kasvanut liian suureksi. Koetun eriarvoisuuden kasvu nähdään erityisen negatiivisena ilmiönä lähes kaikissa väestöryhmissä.

Forman (2006) mukaan suomalaiset kannattavat uudelleen jakavaa, verovaroin rahoitettua ja julkisen sektorin tuottamiin palveluihin voimakkaasti nojaavaa sosiaalipolitiikkaa. Enemmistö suomalaisista valitsee ennemmin verojen korottamisen kuin sosiaaliturvan heikentämisen. Kansalaiset haluavat, että valtiolla ja kunnilla on keskeinen rooli sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa. Myös yksityisiä sosiaali- ja terveyspalveluja ollaan kuitenkin valmiita lisäämään ja niiden tehokkuuteen uskotaan. Enemmistö suomalaisista katsoo, että rikkaiden ja köyhien välillä vallitsee Suomessa liian suuri ero. Tulos on yhdenmukainen muiden eriarvoisuuden kokemuksia tarkastelleiden tutkimusten kanssa. Kansainvälisesti verraten tasaisesta, vaikkakin viime vuosina eriarvoistuneesta tulonjaosta huolimatta tuloerot koetaan Suomessa liian suuriksi. Myös säästämistä koskevat mielipiteet korostavat kansalaisten halua puolustaa hyvinvointivaltiota. Erityisesti terveydenhuollossa ja sairaanhoidossa nähdään vain vähän jos lainkaan mahdollisuuksia säästöihin. Erityisen tärkeä signaali tuloksissa on se, että sosiaaliturvan tason arvostelu väestön keskuudessa on edelleen yleistynyt. Vuonna 2004 hieman yli kolmannes vastaajista arvostelee suomalaisen sosiaaliturvan tasoa liian matalaksi. Sosiaaliturvan tason arvostelu on yleistynyt pääosin samankaltaisella tavalla eri koulutusryhmissä ja eri työmarkkina-asemissa. Sen sijaan sukupuolten mukaiset mielipiteet eivät ole kehittyneet aivan samantahtisesti. Sekä miesten että naisten keskuudessa sosiaaliturvan tason arvostelu lisääntyy, mutta kritiikki näyttäisi kasvavan naisilla miehiä nopeammin.

Kunnallisan kehittämissätiön (2004) tutkimuksessa tarkasteltiin väestön tyytyväisyyttä kunnallisten palvelujen riittävyteen ja kansalaisten mielipiteitä palvelujen yksityistämisestä. Kaikkein eniten kansalaiset kritisoivat vanhustenhuollon palvelujen riittävyttä, 49 prosenttia piti näitä palveluja riittämättöminä. Kuntansa terveyskeskuspalveluja piti riittämättöminä 47 prosenttia vastaajista ja 31 prosenttia kritisoi toimeentulotuen riittävyttä. Merkille pantavaa on se, että palvelujen ja toimeentulotuen riittävyden arvosteleminen on kautta linjan lisääntynyt vuodesta 2000. Palvelujen yksityistämistä kannattaa Kunnallisan kehittämissätiön tutkimuksessa 32 prosenttia vastaajista. Selvityksessä tarkasteltiin myös verotusta koskevia mielipiteitä. Tulokset osoittavat melko suurta ”veronsietoa”, sillä 60 prosenttia torjui väitteen verotuksen kestäättömästä tasosta.

Kunnallisan kehittämissätiön (2006) teettämän uusimman tutkimuksen mukaan kansalaiset olivat huolissaan kunnallisten palvelujen ulkoistamisesta, jonka ajateltiin lisäävän eriarvoisuutta ja turvattomuutta. Vain alle puolet väestöstä uskoo ulkoistamisen tuovan palveluihin tehokkuutta ja säästöjä. Tutkimuksen mukaan kansalaiset olivat myös huolissaan lisääntyvästä eriarvoisuudesta kuntatasolla. Suurimmaksi sosiaalipolitiikkaan liittyväksi ongelmaksi kansalaiset nostivat vanhustenhuollon puutteet ja tason. Vanhustenhuollosta olivat huolissaan erityisesti naiset ja pääkaupunkiseudulla asuvat. Lisäksi kritisoitiin muun muassa terveyspalvelujen heikkoa saatavuutta.

3 AINEISTO

”En tiedä mutta vimmatusti kiertää eurot taskusta taskuun.”

Tutkimuksen aineisto perustuu postikyselyyn, joka huhti–kesäkuussa 2006 lähetettiin 3 000:lle satunnaisesti valitulle 18–75-vuotiaalle suomalaiselle. Niille, jotka eivät vastanneet ensimmäiseen kyselyyn, lähetettiin kuukauden kuluttua uusi kysymyslomake ja tähän vastaamatta jättäneille edelleen kuukauden kuluttua uusi kysymyslomake. Kahden muistutuskirjeen jälkeen vastauksia oli palautunut 1 337 kappaletta, jolloin vastausprosentti kokonaisuudessaan oli 45. Vastausprosentti on pienempi kuin muissa viimeaikaisissa sosiaaliturvaa ja verotusta koskevissa postikyselyissä. Toisaalta vastausaktiivisuus oli jopa hieman suurempi kuin esimerkiksi Elinkeinoelämän valtuuskunnan kansallisessa arvo- ja asennetutkimuksessa 2007. Alhaista vastausprosenttia selittänee ennen kaikkea kyselyn luonteesta johtuva vaikeus. Tähän viittaa alhaisen vastausprosentin ohella se, että huomattava osa vastaajien lomakkeeseen kirjaamista kommentaiteista käsitteli kysymysten hankaluutta. ”Tavanomaiset” mielipidetutkimukset perustuvat yksinkertaisiin, helppoihin ja nopeasti vastattaviin kysymyksiin, joissa vastaajat eivät joudu punnitsemaan eri vaihtoehtojen hyviä ja huonoja puolia.

Aineiston edustavuutta oli mahdollista tarkastella vastaajien sukupuolen, iän, tulotason, poliittisen kannan sekä työmarkkina-aseman mukaan. Populaatioon verrattuna aineistossa ovat selvimmin aliedustettuna nuorimmat ikäluokat. Myös työllisiä ja miehiä on vastaajien joukossa hieman vähemmän kuin koko populaatiossa. Vastaajajoukon ja populaation jakaumia koskeva yksityiskohtainen vertailu eri taustamuuttujien suhteen on esitetty liitetaulukossa 1. Aineiston edustavuuden parantamiseksi aineisto painotettiin uudelleen käyttäen vuoden 2004 Työvoimatutkimuksen tietoja pääasiallisesta toiminnasta, iästä, sukupuolesta ja koulutustasosta. Painotuksen jälkeen vastaajien jakauma vastaa näiden taustamuuttujien osalta työvoimatutkimuksen lukuja. Kaikki tässä tutkimuksessa esitetyt tulokset perustuvat painotettuun dataan.

Ennen kyselyn postittamista testasimme kysymyslomaketta Turun yliopiston taloustieteen ja sosiaalipolitiikan opiskelijoilla sekä 100:lle satunnaisesti valitulle suomalaiselle postitetulla pilottikyselyllä. Toteutimme myös suppeamman kyselyn tammikuussa 2006 Kansantaloustieteen päivillä. Koska kyselyt sisälsivät osittain samoja kysymyksiä, on mahdollista verrata ekonomistien ja opiskelijoitten mielipiteitä kansalaisten mielipiteisiin. Pirttilä ja Uusitalo (2006) raportoivat taloustieteilijöiden vastaukset yksityiskohtaisemmin.

Kyselylomakkeessa oli sekä tavanomaisia, sosiaalipolitiikkaa käsittelevissä mielipidetutkimuksissa usein käytettyjä kysymyksiä että uudentyyppisiä kysymyksiä, joissa palvelutason tai etuuksien tason muutokselle oli laskettu hinta keskimääräiselle veronmaksajalle.

Ensimmäistä kysymystyyppiä edustaa esimerkiksi kysymys, jossa vastaajaa pyydettiin kertomaan viisiportaisella asteikolla, onko hän samaa vai eri mieltä seuraavasta väitteestä: ”Kunnallisia sosiaali- ja terveystalvetauja tulisi siirtää yksityisten yritysten tuotettaviksi.”

Etuuksien kustannuksia koskevista kysymyksistä puolestaan on seuraava esimerkki: ”Pitäisikö **ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa** mielestänne muuttaa ja jos niin mihin suuntaan?

1. Nostaa keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla ja rahoittaa tämä nostamalla tuloverotusta. Tällöin keskituloisen verotus kiristyisi noin 5 euroa kuussa.
2. Laskea keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla. Samalla voitaisiin laskea tuloverotusta siten, että keskituloisen verotus kevenisi noin 5 euroa kuussa.
3. Ei mitenkään, nykyinen taso on hyvä.
4. En osaa sanoa.”

Koska vastaajilla ei välttämättä ole tarkkaa käsitystä työttömyyspäivärahan tasosta tai etuuskien rahoituksesta, heille kerrottiin aluksi, että keskituloisen 2 300 e/kk ansaitsevan päiväraha on noin 52 prosenttia työttömyyttä edeltävästä palkasta (1 200 e/kk) ja että työttömyyskorvaukset rahoitetaan pääasiassa työttömyysvakuutusmaksuilla ja verorahoilla.

Jotta vastausvaihtoehdot olisivat realistisia, pitää kysymyksissä olevien kustannusten luonnollisesti olla mahdollisimman tarkkoja. Esimerkiksi edellä olevaa työttömyysturvan tasoa koskevaa kysymystä varten laskettiin aluksi Kelan ja Vakuutusvalvontaviraston tilastojen perusteella, että ansiopäivärahaa maksettiin vuonna 2004 yhteensä 1,47 miljardia euroa. Kaikkien ansiosidonnaisten päivärahojen nostaminen kymmenellä prosentilla maksaisi siis 147 miljoonaa euroa eli 0,67 prosenttia kyseisen vuoden tuloverokertymästä. Summa saataisiin kerättyä nostamalla kaikkien veronmaksajien tuloveroa 0,7 prosenttia, jolloin keskituloisen verotus kiristyisi kysymyksen mukaisella noin viidellä eurolla kuukaudessa.⁵ Todellisuudessa työttömyysturvaa rahoittavat myös työnantajat, mutta tutkimuksessa haluttiin saada vastauksia, jotka perustuvat omaan maksuhalukkuuteen eivätkä siihen, että kustannukset voisi vierittää jonkun muun maksettavaksi.

Kustannuslaskelmissa ei oteta huomioon esimerkiksi verotuksen kiristymisen tai työttömyysturvan paranemisen kannustinvaikutuksia. On toki mahdollista, että esimerkiksi työttömyysturvan parantaminen vähentäisi halukkuutta ottaa vastaan pienipalkkaista työtä ja kasvattaisi siksi työttömien määrää. Tällöin myös työttömyysturvan parantamisen kustannukset olisivat suuremmat kuin staattisen laskelmamme mukaan, joka ei ota huomioon vaikutuksia työttömien käyttäytymiseen. Varmuuden vuoksi testattiinkin kustannuksia koskevia kysymyksiä kasvattamalla esimerkiksi työttömyysturvan parantamisen kustannuksia 100 prosentilla osalle vastaajista lähetetyissä lomakkeissa. Tällaisen kustannusten kaksinkertaistamisen pitäisi pitää sisällään kaikki realistiset arviot käyttäytymisvaikutusten suuruudesta.

5 Vaadittava tuloverotuksen kiristäminen laskettiin Kelassa JUTTA-mikrosimulaatiomallilla.

4 TULOKSET

4.1 Verotus ja julkiset palvelut

”Eduskunta 100-paikkaiseksi, sulle–mulle-jakaminen alenisi 50 %. Yli 10 000 euron optiot 98 % verolle. Eduskunta, valtionyhtiöt ja Kela tiukempaan valvontaan. Uskottavuus on hyvä, mutta valvonta vielä parempi, sanoi Lenin.”

Verotuksen sopivaa tasoa haarukoitiin usealla eri kysymyksellä (taulukko 1). Kysyttiin aluksi, onko verotus liian kireää ja heti perään pitäisikö verotusta alentaa, jos se merkitsee julkisten palvelujen karsimista. Osoittautui, että kysymyksen muotoilulla on erittäin suuri vaikutus. Vastaajien suuri enemmistö (76 prosenttia) oli ainakin jokseenkin samaa mieltä siitä, että verotus on liian kireää. Vain 32 prosenttia olisi silti valmis alentamaan verotusta julkisten palvelujen kustannuksella. Verotusta koskevat mielipiteet ovatkin erittäin sensitiivisiä sille, miten kysymys esitetään (ks. laajemmin Forma 2003).

Taulukko 1. Kansalaisten asennoituminen verotukseen ja tuloeroihin (%).

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Suomessa verotus on liian kireää.	37	39	7	15	2
Verotusta pitäisi alentaa, vaikka tämä merkitsisi sosiaaliturvan tason alentamista ja julkisten palvelujen karsimista.	9	23	11	35	22
Tuloerot ovat Suomessa liian suuret.	45	31	10	12	2
Verotusta tulisi muuttaa siten, että suurituloiset maksaisivat nykyistä suuremman osan veroista.	35	30	13	17	5
Suomessa tulisi ottaa käyttöön ns. tasavero, jolloin jonkin tuloajan ylittävää tuloa verotettaisiin samalla veroprosentilla ja rajan alle jäävästä tulosta ei maksettaisi veroa.	15	25	25	18	17
Tuloeroja voidaan kasvattaa, jos tämä merkitsee keskimääräisen palkan nousua.	6	24	29	24	17
Tuloeroja pitäisi pienentää, vaikka tämä merkitsisi keskimääräisen palkan laskua.	7	21	30	27	15

Jälkimmäinen kysymys sisältyi myös Kansantaloustieteen päiville osallistuneille ekonomisteille tehtyyn kyselyyn. Tulosten mukaan ekonomistit olivat kansalaisia valmiimpia hyväksymään veronalennukset julkisten palveluiden kustannuksella; 46 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä tästä näkemyksestä.

Kireän verotuksen suosio kansalaisten keskuudessa kasvoi myös selvästi, kun verotuksen muutokset asetettiin vastakkain tarkemmin rajattujen julkisten palvelujen muutosten kanssa. Ajankohtaiseen kysymykseen ”Mikä olisi paras ratkaisu tilanteeseen, jos kotikuntanne joutuu taloudellisiin ongelmiin?” vain 24 prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon ”leikataan kunnallisia palveluita”. Vaihtoehdon ”korotetaan kunnallisveroa” olisi hyväksynyt puolet kansalaisista. Loput eivät osanneet vastata esitettyyn kysymykseen. Myös Kunnallisan alan kehittämissäätiön (2006) raportin mukaan vain pieni osa suomalaisista näkee pakkotilanteessa palvelujen karsimisen parempana vaihtoehtona kuin kunnallisveron korottamisen.

65 prosenttia vastanneista kannattaa verotuksen muuttamista siten, että suurituloiset maksaisivat nykyistä suuremman osan veroista. Suurituloisten kireän verotuksen kannatusta voi selittää julkinen keskustelu tuloerojen kasvusta ja nimenomaan pääomatulojen alhaisesta verotuksesta. Hiukan ristiriitaisesti progression kiristämishalukkuuden kanssa tasaveron kannalla on 40 prosenttia vastanneista.

Selvä enemmistö vastaajista pitää Suomen tuloeroja liian suurina. Tulos saa tukea myös aikaisemmista tutkimuksista (esim. Forma 2006; Elinkeinoelämän valtuuskunta 2007). Väite ”tuloeroja voidaan kasvattaa, jos tämä merkitsee keskimääräisen palkan nousua” ei saa osakseen kannatusta. Tuloerojen pienentäminen keskimääräisen palkan kustannuksella ei ole myöskään enemmistön mielestä varteenotettava vaihtoehto. Molempien väitteiden kannalla on vain noin 30 prosenttia vastanneista. Yksi mahdollinen selitys tälle osittain ristiriitaiselle tulokselle on ns. status quo -ilmiö, eli nykytilanteen pitäminen muita mahdollisuuksia parempana (ks. lisää Ervasti 1996; Boeri ym. 2001).

Väestöryhmittäin tarkasteltuna mielipide-erot verotuksen tasosta ovat pienet (ks. taulukko 2). Vastaajan puoluekanta erottelee kuitenkin selkeästi asennoitumista siihen. Kokoomusta äänestäneistä noin 90 prosenttia pitää verotusta Suomessa liian kireänä. Vähiten tätä mieltä olivat vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat.

Verotuksen alentamista palvelujen ja sosiaaliturvan kustannuksella kannattavat eniten suurituloiset, kokoomusta äänestäneet sekä työmarkkina-aseman muut-ryhmä. Kokoomusta äänestäneistä yli puolet ja suurituloisista 40 prosenttia on valmiita alentamaan verotusta, vaikka tämä merkitsisi sosiaaliturvan tason alentamista ja julkisten palvelujen karsimista. Vähiten verotuksen alentamista sosiaaliturvan ja -palvelujen kustannuksella kannattavat puolestaan työttömät (25 %) sekä vihreitä (19 %), sosialidemokraatteja (23 %) ja vasemmistoliittoa (18 %) äänestäneet.

Taulukko 2. Verotusta ja tuloeroja koskevistä väitteistä samaa mieltä olevien määrä eri ryhmissä (%).

	Verotus kireää	Verotusta alennettava	Tuloerot liian suuret	Lisää progressiota	Tasavero	Tuloeroja voidaan kasvattaa, jos keskipalkka nousee	Tuloeroja pienennettävä, vaikka keskipalkka laskee
Sukupuoli							
Mies	77	36	73	61	42	34	30
Nainen	74	29	79	68	38	27	25
Ikä							
15–24	70	34	62	50	42	46	17
25–34	78	30	70	51	46	34	19
35–44	81	35	71	67	42	31	24
45–54	69	31	78	69	36	24	24
55–64	77	35	86	74	37	28	38
65+	80	30	87	73	35	23	45
Työmarkkina-asema							
Työssä käyvä	76	33	73	59	39	30	23
Työtön	75	25	82	83	49	28	36
Eläkkeellä	77	29	88	76	33	22	43
Opiskelija	65	27	65	50	40	39	17
Muut	73	49	78	71	53	47	25
Tuloluokka							
1 (pienin)	75	35	82	71	46	30	28
2	77	29	84	72	40	30	29
3	70	30	72	58	34	34	22
4 (suurin)	74	40	59	43	42	33	20
Puoluekanta							
Kok	89	51	65	57	76	41	50
Kesk	75	34	60	82	81	73	39
Vihr	57	19	71	70	53	57	29
Sdp	76	23	64	88	74	74	34
Vas	63	18	77	88	78	80	43
Muut	74	38	62	84	72	75	37
Passiiviset	75	28	68	75	80	63	39

Taulukossa esitetyt luvut ovat täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuuksia seuraavien väitteiden kanssa:

1. Suomessa verotus on liian kireää.
2. Verotusta pitäisi alentaa, vaikka tämä merkitsisi sosiaaliturvan tason alentamista ja julkisten palvelujen karsimista.
3. Tuloerot ovat Suomessa liian suuret.
4. Verotusta tulisi muuttaa siten, että suurituloiset maksaisivat nykyistä suuremman osan veroista.
5. Suomessa tulisi ottaa käyttöön ns. tasavero, jolloin jonkin tuloajan ylittävää tuloa verotettaisiin samalla veroprosentilla ja rajan alle jäävästä tulosta ei maksettaisi veroa.
6. Tuloeroja voidaan kasvattaa, jos tämä merkitsee keskimääräisen palkan nousua.
7. Tuloeroja pitäisi pienentää, vaikka tämä merkitsisi keskimääräisen palkan laskua.

Selkeimmin asennoitumista tuloeroihin erottelevat ikä, työmarkkina-asema, tulot sekä vastaajan puoluekanta. Tuloeroja Suomessa liian suurina pitävät vanhimmat ikäryhmät, eläkeläiset, pienituloiset sekä vasemmistoliittoa äänestäneet. Vastaavasti vähiten väitteen kanssa samaa mieltä ovat nuoret, opiskelijat, suurituloiset sekä keskustaa äänestäneet.

Suurituloisten verotuksen kiristämisen kannalla ovat ikääntyneet, työttömät, eläkeläiset, pienituloiset sekä vasemmistopuolueita äänestäneet. Sitä vastustavat puolestaan eniten nuoret, opiskelijat, suurituloiset sekä kokoomuksen kannattajat. Selkeimmin asenteita erottelee nimenomaan vastaajan tuloluokka. Pienituloisista runsaat 70 prosenttia kannattaa rikkaisiin kohdistuvan verotuksen kiristämistä, kun taas suurituloisista samaa mieltä väitteestä on vain noin 40 prosenttia. Tämä on ymmärrettävissä lähinnä vastaajien etunäkökulmista käsin.

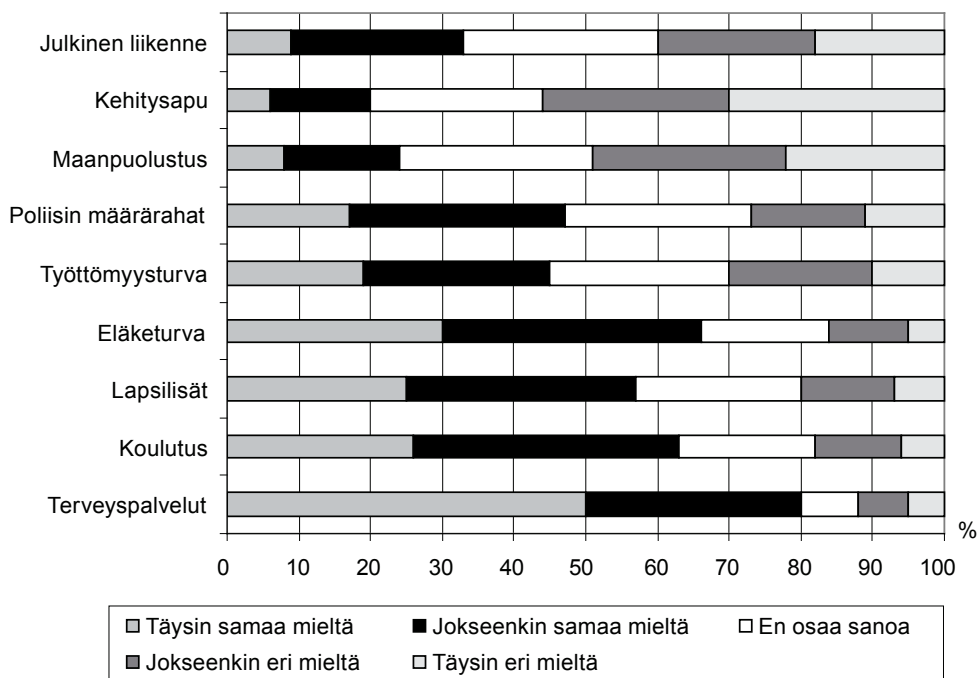
Tasaverojärjestelmän kannalla ovat eniten alle 44-vuotiaat, työttömät sekä keskustaa äänestäneet. Kriittisimmin siihen suhtautuvat taas vanhin ikäryhmä, eläkeläiset sekä vihreiden kannattajat. Sukupuoli ja tulot eivät erottele tasaverotusta koskevia mielipiteitä.

Tuloerojen kasvattamista keskimääräisen palkan hyväksi kannattavat eniten nuoret, työttömät ja keskustaa äänestäneet. Kielteisimmin siihen suhtautuvat ikääntyneet, eläkeläiset sekä kokoomuksen kannattajat. Tuloerojen pienentämistä keskimääräisen palkan kustannuksella kannattavat taas ikääntyneet, eläkeläiset, pienituloiset sekä kokoomusta äänestäneet. Kriittisimmin siihen asennoituvat nuoret, opiskelijat ja suurituloiset.

Julkisten palvelujen ja tulonsiirtojen suosiosta kertoo myös se, että vastaajat hyväksyvät varsin laajasti (pienet) veronkorotukset, kun kerätyillä verorahoilla rahoitetaan sosiaali- ja terveystalvueluja, koulutusta tai tulonsiirtoja (kuvio). Selvästi yli puolet vastaajista on valmis korottamaan verotusta, jos he tietävät rahojen menevän terveystalvuelujen parantamiseen, koulutukseen tai eläketurvaan. Paljon vähemmän maksuhalukkuutta oli kehitysavun tai maanpuolustuksen määrärahojen lisäämiseen.

Kansalaisten asennoitumisessa nykyiseen verorakenteeseen on eroja (ks. taulukko 3). Enemmistö suomalaisista olisi valmis keventämään arvonlisä-, polttoaine- ja perintöverotusta. Varsinkin perintöverotuksen keventämisen osalta tuloksella saattaa olla tekemistä keväällä 2006 käytyyn vilkkaaseen keskusteluun sen epäoikeudenmukaisuudesta. Suurin osa (66 %) vastaajista haluaisi kevennyksiä myös ansiotulojen verotukseen. Kansalaisten mielestä tulisi puolestaan kiristää alkoholi- sekä pääomatulojen verotusta. Alkoholiveron kiristämistä kannattaa lähes puolet vastaajista ja pääomatulojen veroprosentin noston kannalla on heistä noin 40 prosenttia. Kansalaisten halukkuutta pääomatulojen verotuksen kiristämiseen voi selittää yleinen keskustelu ylimpien tuloluokkien pääomatulojen kasvusta ja niiden suhteellisen kevyestä verotuksesta.

Kuvio. Vastaukset kysymykseen: ”Voisiko tuloverotusta korottaa yhdellä prosentilla, jos varat käytettäisiin... [lista kohteista]”.

Taulukko 3. Kansalaisten asennoituminen nykyiseen verorakenteeseen (%).

	Tulisi keventää	Pidettävä ennallaan	Tulisi kiristää
Ansiotulojen verotus	66	33	1
Pääomatulojen verotus	18	44	38
Arvonlisäverotus	65	32	3
Alkoholiverotus	9	45	46
Polttoaineverotus	76	19	5
Perintöverotus	72	24	4

Seuraavaksi asennoitumista verorakenteeseen tarkastellaan eri väestöryhmissä. Kielteisimmän ansiotulojen verokevennyksiin suhtautuvat nuorin ja vanhin ikäryhmä sekä vihreitä ja vasemmistoliittoa äänestäneet (ks. taulukko 4). Myönteisimmän siihen asennoituvat kokoomuksen kannattajat. Mielenpide-erot pääomatulojen verotuksen tasosta ovat pienet. Eniten keventämistä kannattavat opiskelijat, 55–64-vuotiaat sekä keskustaa äänestäneet. Kielteisimmän siihen suhtautuvat vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat.

Taulukko 4. Verotuksen keventämisen kannalla olevien määrä eri ryhmissä (%).

	Ansio- tulot	Pääoma- tulot	Arvonlisä- vero	Alkoholi	Poltto- aine	Perintö
Sukupuoli						
Mies	69	17	60	10	78	70
Nainen	63	20	69	7	74	75
Ikä						
15–24	56	23	49	12	71	78
25–34	71	12	57	8	67	68
35–44	73	21	64	9	74	70
45–54	63	15	67	5	75	70
55–64	68	24	73	13	82	74
65+	58	18	76	7	88	79
Työmarkkina-asema						
Työssä käyvä	68	17	63	8	73	71
Työtön	63	21	65	3	68	68
Eläkkeellä	59	18	76	11	87	76
Opiskelija	67	26	53	16	72	82
Muut	53	19	58	3	80	71
Tuloluokka						
1 (pienin)	64	19	62	14	77	70
2	66	17	64	7	76	72
3	63	15	62	9	72	70
4 (suurin)	69	15	64	7	70	71
Puoluekanta						
Kok	81	20	65	12	76	75
Kesk	65	23	60	12	81	72
Vihr	44	11	71	6	53	78
Sdp	62	17	64	6	74	69
Vas	52	9	77	15	78	59
Muut	71	12	62	5	72	66
Passiiviset	65	19	68	9	80	75

Taulukossa esitetyt luvut ovat verotuksen keventämisen kannalla olevien osuus seuraavissa vaihtoehdoissa:

1. Ansiotulojen verotus
2. Pääomatulojen verotus
3. Arvonlisäverotus
4. Alkoholiverotus
5. Polttoaineverotus
6. Perintöverotus.

Asenteita arvonlisäveron tasosta erottelvat eniten ikä, työmarkkina-asema ja puoluekanta. Nuorin ikäryhmä suhtautuu kriittisimmin ja vanhin puolestaan myönteisimmin arvonlisäveron alennukseen. Keskustaa äänestäneet kannattavat kevennystä vähiten, kun taas vasemmistoliiton kannattajat suhtautuvat siihen positiivisimmin.

Heistä vajaat 80 prosenttia olisi valmis alentamaan arvonlisäveroa ja keskustaa äänestäneistä noin 60 prosenttia.

Alkoholiveron kevennykseen suhtaudutaan hyvin kriittisesti kaikissa väestöryhmissä. Eniten sen kannattajia löytyy kuitenkin opiskelijoista, pienituloisista sekä vasemmistoliittoa äänestäneistä. Tosin näistäkin ryhmistä kevennyksen kannalla on selvästi alle 20 prosenttia. Polttoaineveron kevennykseen suhtaudutaan taas hyvin positiivisesti kaikissa väestöryhmissä. Alennusta kannattavat eniten yli 65-vuotiaat, eläkeläiset sekä keskustaa äänestäneet.

Perintöveron keventämistä kannattavat eniten nuorin ja vanhin ikäryhmä sekä työmarkkina-aseman mukaan opiskelijat ja eläkeläiset. Sitä vastustavat eniten vasemmistoliittoa äänestäneet. Tiivistetysti voidaan todeta, että nykyistä verorakennetta koskevat erot ovat eri väestöryhmissä pienet. Etenkin tuloluokka ja sukupuoli erottelevat kansalaisten asenteita hyvin vähän.

4.2 Progressio ja palkkaerot

”Kysymys 17 oli aika hauska, ei nimittäin ole juuri hajuakaan muiden alojen palkoista, joten älkää kuolko nauruun. Oli myös mielenkiintoista huomata/havaita kuuluvansa pienituloisiin... todellisuus iski.”

Tutkimuksen keskeisiin teemoihin kuuluivat tuloeroja koskevat asenteet. Kansalaisilta kysyttiin mm. mielipiteitä toivottavasta palkkatulojen jakaumasta. Konkreettisimmin tuloeroihin voidaan vaikuttaa progressiivisen verotuksen ja tulonsiirtojen avulla. Kysymyksiä verotuksesta ja tulonsiirroista oli kysymyslomakkeessa useita. Kaikissa näissä pyydettiin kansalaisia valitsemaan konkreettisten vaihtoehtojen välillä. Valinnat kuvastavat kansalaisten maksuhalukkuutta. Esimerkiksi sosiaalietuuksien parantamiselle laskettiin mahdollisimman kohdallaan oleva hinta. Halukkuus sosiaalietuuksien kasvattamiseen kertoo siis myös valmiudesta maksaa parannuksen kustannukset korkeampina veroina. Samaten esimerkiksi verotuksen progressiota koskevassa kysymyksessä progression keventäminen tarkoittaa samalla pienituloisten verotuksen kiristymistä.

Veroprogresioon liittyvässä kysymyksessä kerrottiin vastaajille ensin, että ”Tällä hetkellä pienituloisen 1 700 €/kk ansaitseva palkansaaja maksaa palkastaan veroja ja pakollisia vakuutusmaksuja noin 24 % (400 €/kk). Keskituloisen 2 300 €/kk ansaitseva maksaa n. 30 % (680 €/kk) ja suurituloisen 3 700 €/kk ansaitseva keskimäärin 36 % (1 380 €/kk)”.

Seuraavaksi kysyttiin: ”Tulisiko verotusta muuttaa ja jos, niin miten?”

1. Pienituloisen verotusta alennettaisiin 20 prosenttiin ja suurituloisen verotusta kiristettäisiin 40 prosenttiin.
2. Pienituloisen verotusta kiristettäisiin 28 prosenttiin ja suurituloisen verotusta

alennettaisiin 32 prosenttiin.

3. Ei mitenkään, nykyinen verotuksen rakenne on sopiva.

4. En osaa sanoa.”

Ykkösvaihtoehdon eli verotuksen progression merkittävän kiristämisen valitsi puolet. Progressiota olisi lieventänyt kakkosvaihtoehdon mukaisesti vain viisi prosenttia vastaajista. Nykyistä tasoa kannatti 25 prosenttia vastaajista, ja 20 prosenttia heistä ei osannut vastata. Taloustieteilijöille tehdyssä kyselyssä tuli esiin, että heistä paljon pienempi osa (10 %) olisi valmis kiristämään progressiota ja yli puolet oli sitä mieltä, että nykyinen progressio on sopiva.

Väestöryhmittäin tarkasteltuna verotuksen progression kiristämistä kannattavat eniten kaksi vanhinta ikäryhmää, työttömät, eläkeläiset, pienituloiset sekä keskustaa ja vasemmistopuolueita äänestäneet (ks. taulukko 5). Eniten progression keventämisen kannalla ovat taas opiskelijat (14 %), suurituloiset (10 %) sekä kokoomuksen kannattajat (16 %). Tosin heistäkin hyvin pieni määrä suhtautuu siihen myönteisesti.

Asenteita toimeentulotukea kohtaan selvitettiin seuraavalla kustannuksia koskevalla kysymyksellä. Hinnan suuruus oli jälleen laskettu mahdollisimman realistisesti toimeentulotuen saajien lukumäärän ja toimeentulotukeen käytettyjen menojen avulla: ”Niille, joilla ei ole mitään muita tuloja, kunta maksaa toimeentulotukea. Nykyinen toimeentulotuki on yksin asuvalle 380 euroa, yhden lapsen yksinhuoltajalle 617 euroa ja kahden lapsen lapsiperheelle 1 100 euroa kuukaudessa. Lisäksi korvataan mm. asumismenoja tiettyihin rajoihin saakka. Pitäisikö toimeentulotukea muuttaa ja jos niin miten?

1. Nostaa toimeentulotukea 10 %:lla ja rahoittaa se nostamalla tuloveroa. Tällöin keskituloisen verotus kiristyisi noin yhden euron kuussa.

2. Alentaa toimeentulotukea 10 %:lla. Samalla voitaisiin alentaa tuloveroa. Tällöin keskituloisen verotus kevenisi noin yhden euron kuussa.

3. Ei mitenkään, nykyinen taso on sopiva.

4. En osaa sanoa.”

Vastanneista 34 prosenttia oli sitä mieltä, että toimeentulotuen tasoa voitaisiin korottaa 10 prosentilla, vaikka tämä merkitsi tuloverotuksen kiristymistä. 38 prosenttia pitäisi toimeentulotuen tason ennallaan, ja vain 8 prosenttia haluaisi alentaa sitä. Loput eivät osanneet vastata esitettyyn kysymykseen.

Vastaajilta tiedusteltiin myös näkemystä sopivasta ja arviota todellisesta kuukausipalkasta eri ammattiteissa (ks. taulukko 6). Taulukkoon valittiin ammattiteja, jotka olisivat selkeitä ja tunnettuja, tasaisesti nais- ja miesvaltaisilta ja julkisen ja yksityisen sektorin aloilta. Vastausten perusteella näyttää siltä, että kansalaiset arvioivat palkat pienemmiksi kuin ne todellisuudessa – Tilastokeskuksen vuoden 2005 palkkarakennetilaston mukaan – olivat. Lisäksi tämän kysymyksen perusteella kansalaiset kannattavat tasaista tulonjakoa. Vastaajien sopivana pitämät palkkaerot eri ammattien välillä olivat selvästi pienempiä kuin vastaajien käsitykset vallitsevista palkkaeroista. Nämäkin

erot taas olivat pienempiä kuin palkkarakennetilaston perusteella lasketut todelliset palkkaerot. Etenkin siivoojan, sairaanhoitajan, luokanopettajan sekä lastenhoitajan palkkoja vastaajat olisivat valmiita korottamaan. Toisaalta kansalaisten näkemys pankkitoimihenkilön, terveyskeskuslääkärin, sähköinsinöörin ja putkiasentajan sopivasta ja nykyisestä palkasta ovat hyvin samansuuruiset. Näin ollen vastaajat ovat halukkaista korottamaan erityisesti niin sanotuilla pienipalkkaisilla ja naisvaltaisilla aloilla toimivien palkkoja.

Taulukko 5. Asennoituminen verotuksen progressioon eri ryhmissä (%).

	Tulisi kiristää	Tulisi keventää	Tulisi pitää ennallaan	Ei osaa sanoa
Sukupuoli				
Mies	47	7	27	19
Nainen	53	3	23	21
Ikä				
15–24	28	8	38	26
25–34	39	5	31	25
35–44	51	5	27	18
45–54	57	6	22	14
55–64	60	3	21	16
65+	59	2	16	23
Työmarkkina-asema				
Työssä käyvä	46	5	28	21
Työtön	65	2	17	16
Eläkkeellä	63	2	17	18
Opiskelija	36	14	30	20
Muut	53	1	31	15
Tuloluokka				
1 (pienin)	55	2	20	23
2	62	2	22	14
3	41	5	36	18
4 (suurin)	33	10	33	24
Puoluekanta				
Kok	33	16	29	22
Kesk	57	0	27	16
Vihr	43	0	31	26
Sdp	56	2	23	19
Vas	66	0	20	14
Muut	64	4	19	13
Passiiviset	49	4	25	22

Taulukko 6. *Kansalaisten näkemys sopivasta kuukausipalkasta sekä arvio todellisesta palkasta (keskiarvo) verrattuna vuoden 2005 palkkarakennetilaston mukaiseen todelliseen palkkaan.*

	Sopiva palkka	Nykyinen palkka	Todellinen palkka
Lastenhoitaja päiväkodissa	1 980	1 650	1 795
Peruskoulun luokanopettaja	2 410	2 213	2 581
Putkiasentaja	2 259	2 290	2 177
Sähköinsinööri	2 739	2 883	3 500
Sairaanhoidtaja	2 424	1 974	2 193
Terveyskeskuslääkäri	3 410	3 492	5 100
Siivoaja	1 839	1 480	1 356
Pankkitoimihenkilö	2 104	2 096	1 726
Keskiarvo	2 396	2 260	2 554
Variaatiokertoimien keskiarvo ^a	0,21	0,29	0,48

^aVariaatiokerroin on laskettu erikseen kullekin vastaajalle kahdeksan eri ammattiryhmän palkan perusteella ja kuvaa siis yksittäisen vastaajan palkkajakaumia koskevia asenteita. Taulukossa raportoitu keskiarvo on näitten yksilökohtaisten variaatiokerroimien aritmeettinen keskiarvo.

Taulukossa 6 raportoidussa palkkaerokysymyksessä ei kansalaisten valintaa sidota millään lailla. Voi olla, että todellisuudessa palkkaerojen supistaminen pienentäisi esimerkiksi kouluttautumisen kannustimia, jolloin taloudellinen toimeliaisuus ja sen myötä keskipalkka pienenis. Siksi muotoilimme myös palkkaerokysymyksen siten, että pienimmistä palkkaeroista seuraisi keskipalkan lasku. Osoittautui, että kansalaiset olivat valmiita pienentämään palkkaeroja myös keskipalkan kustannuksella.⁶

4.3 Tuloerojen ja köyhyyden syyt

”Aiheet kuten tuloerot ovat turhia. Keneltä se on pois, jos joku tienaa enemmän? Kateus?”

Seuraavaksi tiedusteltiin, missä määrin tietyt tekijät ovat kansalaisten mielestä merkityksellisiä tuloerojen kannalta. Yli 60 prosenttia vastanneista on sitä mieltä, että älykkyydellä ja perityllä asemalla on suuri tai erittäin suuri merkitys tuloerojen kannalta Suomessa (ks. taulukko 7). Noin puolet vastaajista arvioi myös ahkeruudella olevan tuloerojen kannalta suuri tai erittäin suuri merkitys. Selvästi vähemmän tärkeänä vastaajat kokevat onnen tai sattuman.

⁶ Kysymys liittyi tavoitteeseemme estimoida ns. tuloerojen ja tehokkuuden väliseen ristiriitatilanteeseen liittyvää eriarvoisuusaversion astetta. Pirttilä ja Uusitalo (2007) raportoivat näitä jokseenkin teknisiä laskelmia tarkemmin.

Väestöryhmittäin tarkasteltuna miehet, ikääntyneet, eläkeläiset, suurituloiset sekä kokoomusta äänestäneet pitivät eniten ahkeruutta merkittävänä tai erittäin merkittävänä (ks. taulukko 8). Vastaavasti vähemmän merkityksellisenä sen näkevät työttömät. Onnen tai sattuman kannalla ovat eniten nuoret, työttömät sekä vasemmistoliittoa äänestäneet. Vähiten sen merkitykseen uskovat vanhin ikäryhmä ja opiskelijat.

Enemmistö vastaajista pitää älykkyyttä merkityksellisenä tuloerojen synnylle kaikissa väestöryhmissä. Erot ryhmien välillä ovat pieniä. Vähiten tärkeänä tekijänä sitä pitävät 25–34-vuotiaat ja työttömät. Perityn aseman näkevät tuloerojen kannalta eniten merkityksellisenä 35–54-vuotiaat, suurituloiset, työssä käyvät sekä vasemmistopuolueita äänestäneet. Vähiten tätä mieltä ovat taas ikääntyneet ja opiskelijat. Erot ryhmien välillä ovat kuitenkin hyvin pieniä.

Seuraavaksi kansalaisilta tiedusteltiin, missä määrin köyhät itse, julkinen valta, perhe ja ystävät sekä muut olosuhteet ovat vastuussa siitä, että Suomessa on köyhiä. Vain kaksi prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että perhe ja ystävät ovat suuressa määrin vastuussa köyhyydestä (ks. taulukko 9). Noin 20 prosentin mielestä köyhyys voisi suuressa tai jossain määrin johtua siitä, että perhe ja ystävät ovat jättäneet heidät pulaan. Sitä vastoin selvä enemmistö syyttää köyhyydestä julkista valtaa, muita olosuhteita ja köyhiä itseään. Vajaa 60 prosenttia pitää köyhyyttä itse aiheutettuna, runsaat 80 prosenttia syyttää siitä julkista valtaa ja noin 70 prosenttia katsoo sen johtuvan muista olosuhteista. Myös aikaisempien tutkimusten mukaan suomalaiset näkevät köyhyyden johtuvan lähinnä yhteiskunnallisista olosuhteista, kuten työttömyydestä ja huonoista palkoista, eikä niinkään köyhän henkilökohtaisista ominaisuuksista (esim. Niemelä 2007).

Väestöryhmittäin tarkasteltuna köyhiä pitävät eniten vastuullisena köyhyyteensä opiskelijat, nuoret ja kokoomusta äänestäneet (ks. taulukko 10). Lisäksi miehet näyttävät olevan tätä mieltä hieman useammin kuin naiset. Ikääntyneet, työttömät, toiseksi alin tuloluokka sekä vasemmistoliittoa äänestäneet ovat vähiten sitä mieltä, että köyhät ovat itse aiheuttaneet elämäntilanteensa.

Julkista valtaa syyttävät eniten köyhyydestä sosiaalidemokraatteja äänestäneet (89 %). Vähiten sen kannalla ovat taas suurituloiset (76 %) sekä kokoomusta äänestäneet (72 %). Erot ryhmien välillä ovat pienet ja julkista sektoria pidetään aika yksimielisesti vastuullisena siitä, että Suomessa on köyhyyttä.

Erot perheen ja ystävien vastuuta köyhyydestä koskevissa mielipiteissä olivat ryhmien välillä pienet. Eniten heitä vastuullisina pitävät nuorin ikäryhmä ja vastaavasti vähiten väitteen kannalla ovat ikääntyneet, eläkeläiset ja vihreitä äänestäneet. Muita olosuhteita syyttävät eniten puolestaan vihreitä ja vasemmistoliittoa äänestäneet. Lisäksi naiset näkevät muut olosuhteet hieman miehiä useammin syyllisinä köyhyyteen. Vähiten olosuhteilla sitä selittävät ikääntyneet ja kokoomusta äänestäneet.

Taulukko 7. Kansalaisten näkemykset tuloerojen kannalta merkityksellisistä tekijöistä (%).

	Ei mitään merkitystä	Pieni merkitys	En osaa sanoa	Suuri merkitys	Erittäin suuri merkitys
Ahkeruus	11	32	7	37	13
Onni/sattuma	8	35	20	31	6
Älykkyyks	3	21	13	49	14
Peritty asema	5	16	13	36	30

Taulukko 8. Tiettyjen tekijöiden suuren tai erittäin suuren merkityksen kannalla olevien määrä eri ryhmissä (%).

	Ahkeruus	Onni/sattuma	Älykkyyks	Peritty asema
Sukupuoli				
Mies	57	39	64	67
Nainen	43	36	62	67
Ikä				
15–24	53	42	68	65
25–34	45	42	51	67
35–44	48	37	62	73
45–54	47	34	62	71
55–64	53	39	70	64
65+	58	29	71	55
Työmarkkina-asema				
Työssä käyvä	48	38	60	69
Työtön	39	44	50	63
Eläkkeellä	57	33	73	59
Opiskelija	50	29	67	54
Muut	54	48	69	79
Tuloluokka				
1 (pienin)	55	32	63	61
2	45	41	61	67
3	41	41	58	72
4 (suurin)	59	39	67	71
Puoluekanta				
Kok	62	38	69	65
Kesk	54	34	64	66
Vihr	45	33	53	64
Sdp	47	35	64	67
Vas	44	52	62	71
Muut	53	49	64	63
Passiiviset	43	35	60	69

Taulukko 9. Kansalaisten näkemykset köyhydestä vastuussa olevista tahoista (%).

	Suuresta määrin	Jossain määrin	Vähäisessä määrin	Ei missään määrin	En tiedä
Köyhät itse	9	47	32	9	3
Julkinen valta	36	45	14	2	3
Perhe ja ystävät, jotka ovat jättäneet heidät pulaan	2	19	38	33	8
Muut olosuhteet	19	50	17	2	12

Taulukko 10. Suuresti ja jossain määrin eri tahoja köyhydestä vastuussa pitävien määrä eri ryhmissä (%).

	Köyhät itse	Julkinen valta	Perhe/ystävät	Muut olosuhteet
Sukupuoli				
Mies	60	80	22	63
Nainen	50	83	19	75
Ikä				
15–24	71	81	34	63
25–34	67	81	20	74
35–44	55	78	21	74
45–54	49	83	20	73
55–64	47	85	18	67
65+	48	81	16	59
Työmarkkina-asema				
Työssä käyvä	59	80	21	71
Työtön	42	78	23	61
Eläkkeellä	47	84	16	63
Opiskelija	70	82	18	62
Muut	44	93	36	82
Tuloluokka				
1 (pienin)	54	83	23	71
2	49	84	19	69
3	60	81	23	73
4 (suurin)	65	76	20	67
Puoluekanta				
Kok	73	72	20	60
Kesk	60	82	24	71
Vihr	55	85	15	80
Sdp	47	89	20	71
Vas	36	85	28	87
Muut	54	85	18	66
Passiiviset	51	80	20	70

4.4 Työttömyysturva

”Jos tällä tentillä ei pääse sosiaaliministeriksi niin ei sitten millään!”

Työttömyysturvan tasoa, kestoja ja työttömyysturvajärjestelmän luonnetta pyrittiin selvittämään kustannuksia koskevilla kysymyksillä, kuten luvussa 3 kuvattiin. Vastaajilta tiedusteltiin ensin, tulisiko työmarkkinatukea muuttaa, ja jos tulisi, niin miten. Tuen tason pienentämisen kannalla on vain alle 10 prosenttia vastanneista (ks. taulukko 11). Lähes 40 prosenttia kansalaisista on työmarkkinatuen kasvattamisen kannalla, vaikka tämä tarkoittaisi keskituloisen verotuksen kiristymistä noin 10 eurolle kuussa. Runsaat 30 prosenttia vastanneista tukee nykyistä tasoa.

Kansalaiset suhtautuvat selvästi kriittisemmin ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan korottamiseen kuin vastaavasti työmarkkinatuen tason nostoon (ks. taulukko 12). Vajaa 20 prosenttia vastaajista kannattaa ansiopäivärahan korotusta, vaikka tämä merkitsisi keskituloisen verotuksen kiristymistä noin 5 eurolla kuussa. Vastaavasti sen heikentämistä kannattaa noin 20 prosenttia kansalaisista. Yli 40 prosenttia vastanneista on nykyisen tason kannalla.

Väestöryhmittäin tarkasteltuna eniten asenteita työmarkkinatuen ja ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tasoon erottelevat puoluekanta ja työmarkkina-asema (ks. taulukko 13). Työttömät kannattavat eniten tukien korottamista, kun taas opiskelijat ja eläkeläiset suhtautuvat siihen kriittisimmin. Lisäksi kokoomusta äänestäneet kannattavat vähiten työttömyysturvan korottamista ja eniten sitä vaativat puolestaan vasemmistoliiton tukijat.

Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka kauan työttömälle tulisi maksaa työmarkkinatukea ja ansiosidonnaista päivärahaa. Hieman vajaa puolet vastaajista pitää tarpeellisena, että työmarkkinatukea maksetaan niin kauan kuin työttömyys kestää (ks. taulukko 14). Vastaavasti vain vajaa 20 prosenttia oli samaa mieltä ansiopäivärahan kohdalla. Yli puolet kansalaisista kannattaa ansiosidonnaisen päivärahan keston rajaamista yhteen tai kahteen vuoteen.

Lopuksi kansalaisilta kysyttiin, tulisiko työttömyyspäivärahajärjestelmää muuttaa ja jos niin miten. Kaikki kolme esitettyä vaihtoehtoa saavat lähes yhtä suuren kannatuksen (ks. taulukko 15). Noin 25 prosenttia vastaajista tukee mallia, jonka mukaan kaikki työttömät saisivat työttömyyskorvauksena saman osuuden työttömyyttä edeltävästä palkasta (vastausvaihtoehdossa tarjottiin esimerkkinä 60 prosenttia). 30 prosenttia heistä on puolestaan sitä mieltä, että kaikkien työttömien tulisi saada suurin piirtein samansuuruista päivärahaa (esim. 800 euroa kuukaudessa). Nykyisen järjestelmän kannalla on 30 prosenttia kansalaisista.

Taulukko 11. Kansalaisten asennoituminen työmarkkinatuen tasoon (%).

Pienennettävä	8
Kasvatettava	38
Pidettävä ennallaan	33
Ei osaa sanoa	21

Asenneväittämät ovat: Tulisiko työmarkkinatukea muuttaa ja jos niin miten?

1. Pienentää esimerkiksi 400 euroon kuussa. Tämä mahdollistaisi tuloverotuksen keventämisen siten, että keskituloisen verotus kevenisi noin 10 euroa kuussa.
2. Kasvattaa esimerkiksi 600 euroon kuussa. Samalla tuloverotusta pitäisi nostaa siten, että keskituloisen verotus kiristyisi noin 10 euroa kuussa.
3. Ei mitenkään, nykyinen taso on hyvä.
4. En osaa sanoa.

Taulukko 12. Kansalaisten asennoituminen ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tasoon (%).

Kasvatettava	17
Heikennettävä	17
Pidettävä ennallaan	43
Ei osaa sanoa	23

Asenneväittämät ovat: Tulisiko ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa muuttaa ja jos niin mihin suuntaan?

1. Nostaa keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla ja rahoittaa tämä nostamalla tuloverotusta. Tällöin keskituloisen verotus kiristyisi noin 5 euroa kuussa.
2. Laskea keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla. Samalla voitaisiin laskea tuloverotusta siten, että keskituloisen verotus kevenisi noin 5 euroa kuussa.
3. Ei mitenkään, nykyinen taso on hyvä.
4. En osaa sanoa.

Taulukko 13. Työmarkkinatuen ja ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tason korottamista kannattavien määrä (%).

	Työmarkkinatuki	Ansiopäiväraha
Sukupuoli		
Mies	40	18
Nainen	36	16
Ikä		
15–24	41	19
25–34	30	18
35–44	42	20
45–54	41	17
55–64	41	20
65+	32	10
Työmarkkina-asema		
Työssä käyvä	38	18
Työtön	66	27
Eläkkeellä	31	11
Opiskelija	30	14
Muut	52	29
Tuloluokka		
1 (pienin)	48	39
2	41	38
3	29	37
4 (suurin)	32	28
Puoluekanta		
Kok	20	14
Kesk	41	15
Vihr	40	11
Sdp	45	20
Vas	69	29
Muut	36	17
Passiiviset	39	19

Taulukko 14. Kansalaisten asennoituminen työmarkkinatuen ja ansiosidonnaisen päivärahan keston (%).

	A. Työmarkkinatukea	B. Ansiosidonnaista päivärahaa
Ei makseta lainkaan	2	1
Maksetaan		
Puoli vuotta	10	16
Vuosi	19	29
Kaksi vuotta	20	31
Viisi vuotta	7	7
Niin kauan kuin työttömyys kestää	42	16

Taulukko 15. *Kansalaisten asennoituminen työttömyysturvan erilaisiin vaihtoehtoihin (%).*

Kaikille 60 %	25
Kaikille 800 e	30
Nykyinen järjestelmä on hyvä	30
Ei osaa sanoa	15

4.5 Eläkkeet

”Tutkimuksen otsikkoon vedoten, pieneläkeläisen mielestä kaikkea muuta kuin hyvinvointivaltio.”

Eläkepolitiikka lienee keskeisimpiä hyvinvointivaltion turvajärjestelmiä. Vuonna 2005, vuotta ennen kyselyn toteuttamista, oli Suomessa tehty suuri eläkeuudistus. Eläkekysymyksistä keskusteltiin lehdistössä kiivaastikin kyselyn toteuttamishetkellä. Kriittisten kommenttien mukaan eläkeuudistus ei mennyt riittävän pitkälle vaan kasvavan vanhusväestön eläkkeitten turvaamiseksi järjestelmää pitää vielä lähivuosina muuttaa. Tätä silmällä pitäen kyselyssä oli joukko kysymyksiä vastaajien sopivana pitämästä eläkkeitten tasosta ja sopivasta eläkeiästä. Kysymykset koskivat myös yksityistä eläkesäästämistä, eläkerahojen sijoittamista sekä mahdollista eläkkeille asetettavaa enimmäissummaa.

Jos kustannuksista ei tarvitsisi välittää, sopiva eläkkeiden taso olisi kansalaisten mielestä keskimäärin 69 prosenttia aiemmasta palkasta. Sopivasta tasosta vallitsee suuri yksimielisyys, sillä 95 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että sopiva taso olisi 66 ja 71 prosentin välissä. Todellinen keskimääräinen eläketaso jää toki oleellisesti tätä pienemmäksi.

Seuraavaksi tarkastellaan eläkejärjestelmän muutoksia koskevia väitteitä. Vaihtoehtoiset järjestelmät, lukuun ottamatta eläkekattoa, eivät saa kannatusta (ks. taulukko 16). Myöskään aikaisemmissa tutkimuksissa eläkkeiden vaihtoehtoiset järjestämistavat, lukuun ottamatta eläkekattoa, eivät ole saaneet suomalaisilta tukea (esim. Forma ja Kangas 1999). Eläkekaton kannalla on noin 60 prosenttia vastanneista. Tasaeläkejärjestelmää kannattaa puolestaan noin 25 prosenttia kansalaisista. Eläkerahojen nykyistä tuottavampaa sijoittamista pitää tärkeänä 25 prosenttia vastanneista, vaikka sijoitusten riski samalla kasvaisi. Yksityiseen eläkejärjestelmään, eläkkeiden tason pienentämiseen ja eläkeiän korottamiseen suhtaudutaan hyvin kriittisesti. Tulos on mielenkiintoinen ajatellen vuoden 2005 eläkereformia, jonka tarkoituksena oli nimenomaan korottaa eläkeikää nostamalla ikääntyneiden eläkekertymää, muuttamalla työeläkkeen ikäraajat joustaviksi ja karsimalla varhaiseläkkeelle jäämisen mahdollisuuksia.

Taulukko 16. Kansalaisten asennoituminen eläkejärjestelmään (%).

	Täysin samaa mieltä	Osin samaa mieltä	En osaa sanoa	Osin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Eläkejärjestelmää tulisi muuttaa niin, että ihmiset hoitaisivat kokonaan oman eläketurvansa hankkimalla yksityisiä eläkevakuutuksia.	1	8	10	21	60
Lakisääteisen eläkejärjestelmän tulisi tarjota vain tietty tasasuuruinen eläke (esim. 500 e/kk), jonka lisäksi kansalaiset voisivat hankkia lisäeläkkeitä yksityisiltä markkinoilta.	4	20	13	26	37
Eläkkeille tulisi asettaa katto, jota suurempaa eläkettä ei maksettaisi kenellekään, vaikka heidän tulonsa ja vakuutusmaksunsa oikeuttaisivatkin suurempaan.	34	27	8	14	17
Tulevien eläkkeiden tasoa tulisi pienentää.	2	6	17	31	44
Eläkerahoja tulisi sijoittaa nykyistä tuottavammin vaikka riskit kasvaisivatkin.	5	19	26	31	19
Eläkkeelle siirtymisikää tulisi nostaa kiristämällä eläkkeelle pääsyn ehtoja ja nostamalla ikärajoja.	3	9	8	26	54

Väestöryhmittäin tarkasteltuna asennoitumista yksityiseen eläkejärjestelmään erottelevat eniten vastaajan tulot ja puoluekanta (ks. taulukko 17). Suurituloiset suhtautuvat hieman positiivisemmin yksityiseen eläketurvaan kuin pienituloiset. Eniten sitä kannattavat kokoomusta äänestäneet (20 %) ja kielteisimminkin siihen suhtautuvat vasemmistopuolueiden kannattajat (Sdp:n kannattajista 5 % ja Vasemmistoliiton 0 %).

Tasaeläkkeisiin perustuvaa järjestelmää tukevat eniten nuoret, opiskelijat sekä kokoomusta äänestäneet. Kokoomuksen kannattajien positiivista suhtautumista voidaan selittää heidän myönteisellä asennoitumisellaan yksityisiin eläkevakuutuksiin, joilla tasaeläkejärjestelmässä tulisi olemaan merkittävä rooli. Kriittisimminkin siihen asennoituvat puolestaan ikääntyneet, eläkeläiset sekä vasemmistoliittoa äänestäneet.

Taulukko 17. Eläkevältämien kanssa samaa mieltä olevien määrä (%).

	Yksityiset vakuutukset	Tasaeläke	Eläkekatto	Tulevia eläkkeitä leikattava	Sijoituksiin lisää riskiä	Kiristettävä varhaiseläke-ehtoja
Sukupuoli						
Mies	10	26	62	8	29	12
Nainen	8	21	59	7	18	11
Ikä						
15–24	10	32	36	6	25	13
25–34	12	35	44	9	24	9
35–44	10	23	59	6	20	9
45–54	7	20	69	8	17	12
55–64	7	15	71	6	29	9
65+	8	17	81	10	30	21
Työmarkkina-asema						
Työssä käyvä	10	25	57	7	23	10
Työtön	9	19	64	12	8	2
Eläkkeellä	8	15	76	7	30	15
Opiskelija	11	30	36	3	22	24
Muut	2	34	62	14	23	10
Tuloluokka						
1 (pienin)	8	28	62	7	22	11
2	7	24	68	10	19	10
3	10	25	56	8	23	11
4 (suurin)	15	29	53	7	34	12
Puoluekanta						
Kok	20	34	47	10	40	16
Kesk	9	26	66	11	26	12
Vihr	7	20	56	6	16	16
Sdp	5	14	62	5	19	7
Vas	0	8	68	0	8	10
Muut	11	22	68	12	17	10
Passiiviset	6	25	63	5	20	11

Taulukossa esitetyt luvut ovat täysin tai osittain samaa mieltä olevien osuuksia seuraavien väitteiden kanssa:

1. Eläkejärjestelmää tulisi muuttaa niin, että ihmiset hoitaisivat kokonaan oman eläketurvansa hankkimalla yksityisiä eläkevakuutuksia.
2. Lakisääteisen eläkejärjestelmän tulisi tarjota vain tietty tasasuuruinen eläke (esim. 500 e/kk), jonka lisäksi kansalaiset voisivat hankkia lisäeläkkeitä yksityisiltä markkinoilta.
3. Eläkkeille tulisi asettaa katto, jota suurempaa eläkettä ei maksettaisi kenellekään, vaikka heidän tulonsa ja vakuutusmaksunsa oikeuttaisivatkin suurempaan.
4. Tulevien eläkkeiden tasoa tulisi pienentää.
5. Eläkerahoja tulisi sijoittaa nykyistä tuottavammin, vaikka riskit kasvaisivatkin.
6. Eläkkeelle siirtymisikää tulisi nostaa kiristämällä eläkkeelle pääsyn ehtoja ja nostamalla ikärajoja.

Väestöryhmittäiset erot asennoitumisessa eläkekattoon ovat selkeät. Eniten mielipiteitä erottelivat vastaajan ikä ja työmarkkina-asema. Ikääntyneet ja eläkeläiset tukivat huomattavasti enemmän eläkekattoa kuin nuoret ja opiskelijat. Erot ovat huomattavasti pienemmät tarkasteltaessa asennoitumista tulojen ja puoluekannan mukaan. Pienituloiset ja vasemmistoliittoa äänestäneet tukivat hieman enemmän eläkekattoa kuin vastaavasti suurituloiset ja kokoomuksen kannattajat.

Erot asennoitumisessa eläkkeiden tason pienentämiseen ovat hyvin pienet. Toisin sanoen kukaan ei kannata nykyisen eläketurvan tason heikentämistä. Voidaan kuitenkin todeta, että kokoomuksen ja keskustan kannattajat suhtautuvat eläkkeiden tason laskuun hieman myönteisemmin kuin vasemmistoliiton tukijat.

Eläkerahojen nykyistä tuottavampaan sijoittamiseen suhtaudutaan eri väestöryhmissä hyvin yhdenmukaisesti. Eniten sen kannalla ovat kuitenkin miehet, eläkeläiset, suurituloiset sekä kokoomuksen kannattajat. Kielteisimminkin siihen suhtautuvat puolestaan naiset, työttömät sekä vasemmistoliittoa äänestäneet.

Erot asennoitumisessa eläkeiän korottamiseen ovat pienet. Eniten sen kannalla ovat jo eläkkeellä olevat ikääntyneet, opiskelijat sekä kokoomusta äänestäneet. Vastaavasti kielteisimminkin siihen suhtautuvat työttömät ja sosiaalidemokraattien kannattajat.

Seuraavaksi vastaajille esitettiin kolme vaihtoehtoa, joilla eläkejärjestelmän toiminta voitaisiin turvata myös tulevaisuudessa. Kysymyksessä kerrottiin, että asiantuntijoiden mukaan eläkejärjestelmä on kestäväällä pohjalla, jos varhaiseläkkeitten ehtoja kiristetään niin, että keskimääräinen eläkeikä nousee kahdella vuodella, eläkkeitä pienennetään 13 prosentilla tai palkasta perittäviä eläkemaksuja kasvatetaan 100 eurolla kuukaudessa. Vaihtoehdot on laskettu siten, että niillä on suurin piirtein sama vaikutus eläkejärjestelmän kestävyteen eläkeyhtiöitten ja julkisen sektorin kannalta.⁷ Suosituin vaihtoehto on varhaiseläkkeiden ehtojen kiristäminen (ks. taulukko 18). Tämän vaihtoehdon valitsisi 45 prosenttia vastanneista. Toiseksi suosituin vaihtoehto on eläkkeiden pienentäminen. Tätä kannattaa vajaa 20 prosenttia kansalaisista. Eläkemaksujen nostamista kannattaa vain harva, alle 10 prosenttia kansalaisista.

Taulukko 18. Kansalaisten asennoituminen eläkkeisiin liittyviin vaihtoehtoihin, jos joku vaihtoehdoista on pakko toteuttaa (%).

Eläkeikää nostetaan kahdella vuodella.	45
Pienennetään eläkkeitä keskimäärin 13 prosentilla.	9
Keskituloisen pakolliset eläkemaksut nostetaan 100 eurolla kuussa.	18
Ei osaa sanoa.	28

⁷ Laskelmat on tehnyt Ismo Risku Eläketurvakeskuksesta.

Täysin vastaava kysymys esitettiin myös taloustieteilijöille suunnatussa kyselyssä. Heidän vastauksissaan korostui entistä selvemmin eläkkeellejäämisiän kasvattamisen tarve, varhaiseläkkeelle pääsyn vaikeuttamista kannatti 73 prosenttia ekonomisteista.

4.6 Kunnalliset palvelut

”Tässä kyselyssäkin näkyyleinen, mutta vääristynyt käsitys verotuksen alentamisen vaikutuksista. Alentaminen heikentäisi sosiaaliturvaa, terveyskeskuspalveluita yms. Miksi alentaminen ei kohdistuisi turhempiin; puoluetukiin, kansallisoopperaan, moninaiisiin urheilutukiin, pellettilämmitystukiin yms.? Ei kaikki ”hyvä” tarvitse verotukea.”

Seuraavaksi vastaajilta tiedusteltiin: Jos kotikuntasi menoja on pakko supistaa sellaisella summalla, joka vastaa yhden kunnallisveroprosentin tuottoa, miten kohdistaisitte menoleikkaukset seuraavien vaihtoehtojen välillä? Vaihtoehdot olivat opetus- ja sosiaalimenot, erikoissairaanhoidon sairaalapaikat sekä terveyskeskuspalvelut. Vaihtoehtoina olivat nämä, sillä muiden menojen osuus kuntien kaikista menoista on niin pieni, ettei niissä pystytä saamaan aikaan tarvittavia säästöjä.

Vastaajista yli 40 prosenttia valitsi ensisijaiseksi vaihtoehdoksi n. 13 prosentin säästämisen opetusmenoista (ks. taulukko 19). Tämä merkitsisi esimerkiksi ala-asteen luokkakoon kasvua 3 oppilaalla. Lisäksi lähes 40 prosentin mielestä sosiaalimenoista säästäminen olisi ensisijainen vaihtoehto, kun kotikunnan menoja olisi pakko supistaa. Selvästi vähemmän halutaan säästää erikoissairaanhoidosta tai terveyskeskuspalveluista. Jopa yli puolet vastaajista näkee terveyskeskuspalvelujen karsinnan viimesijaisena vaihtoehtona.

Taulukko 19. Suhtautuminen menoleikkausten kohdentamiseen, jos kunnan menoja on pakko supistaa yhden kunnallisveroprosentin tuotolla (%).

	1 ^a	2	3	4
Säästämällä opetusmenoista noin 13 prosenttia. Tämä merkitsisi esim. luokkakoon kasvua 3 oppilaalla.	45	35	12	10
Säästämällä sosiaalimenoista noin 14 prosenttia. Tämä merkitsisi esim. päiväkotiryhmän kasvua 3 lapsella.	38	41	13	8
Supistamalla erikoissairaanhoidon sairaalapaikkoja 20 prosentilla.	17	17	41	25
Vähentämällä terveyskeskuksen palveluita 30 prosentilla.	10	13	26	51

^a 1 on se vaihtoehto, josta voitaisiin ensimmäisenä säästää, 2 on se vaihtoehto, josta voitaisiin seuraavana säästää jne. Taulukossa on raportoitu prosentuaaliset osuudet.

Vastaajilta tiedusteltiin myös, mitä mieltä he ovat palveluihin liittyvien haasteiden ratkaisuvaihtoehdoista. Noin puolet vastaajista kannattaa kunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtämistä yksityisten yritysten tuotettaviksi (ks. taulukko 20). Aikaisemmissa tutkimuksissa markkinoiden kannatus on vaihdellut riippuen kysymyksen asettelusta. Edeltäneiden, yksityistämistä ja yksityistä palvelutuotantoa mittaavien tutkimusten mukaan asennoituminen on ollut kielteisempää kuin tässä tutkimuksessa (Elinkeinoelämän valtuuskunta 2007; Kallio 2007). Toisaalta Kunnallisanalan kehittämissäätiön seurantaraporteissa (2004 ja 2006) noin puolet vastanneista pitää tuotannon ulkoistamista keinona tehostaa palveluja ja säästää kustannuksia. Voi olla, että kysymyksen sitominen haasteiden ratkaisemiseen vaikutti vastauksiin.

35 prosenttia vastaajista suhtautuu myönteisesti tarveharkinnan ulottamiseen palveluihin. Myös edeltäneissä tutkimuksissa on todettu, että suomalaiset suhtautuvat kriittisesti tarveharkintaan (ks. esim. Forma ja Kangas 1999). Suuri enemmistö on kuitenkin sitä mieltä, että kuntien tulisi tuottaa vastedeskin pääosa sosiaali- ja terveyspalveluista, mutta nykyistä tehokkaammin. Jo olemassa olevat instituutiot saavatkin osakseen enemmän kannatusta kuin uudet ideat niiden järjestämisestä (esim. Ervasti 1996; Boeri ym. 2001).

Väestöryhmittäin tarkasteluna eniten asennoitumista yksityiseen palvelutuotantoon erottelee vastaajan puoluekanta (ks. taulukko 21). Eniten yksityisiä yrityksiä kannattavat kokoomusta äänestäneet, kun taas kielteisimmin siihen suhtautuvat vasemmistoliiton kannattajat. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa puoluekannan on todettu olevan yksi merkittävimmistä yksityistä palvelutuotantoa koskevia mielipiteitä määrittävistä tekijöistä (esim. Kallio 2007). Asennoituminen yksityiseen palvelutuotantoon vaihtelee myös tulojen mukaan. Sitä kannattavat eniten suurituloiset, kun taas pienituloiset suhtautuvat yksityisiin markkinoihin varauksellisemmin. Lisäksi 25–34-vuotiaat ja työssä käyvät suhtautuvat muita positiivisemmin yksityisiin yrityksiin palvelujen tuottajina. Miehet asennoituvat niihin hieman myönteisemmin kuin naiset.

Tarveharkinnan ulottamisesta sosiaali- ja terveyspalveluihin kansalaiset ovat hyvin yksimielisiä. Erot väestöryhmien välillä ovat pienet. Pienituloiset suhtautuvat hieman positiivisemmin tarveharkintaan kuin suurituloiset. Tämä on ymmärrettävissä lähinnä pienituloisten omista etunäkökulmista käsin. Lisäksi ikääntyneet ja eläkeläiset kannattavat sitä hieman useammin kuin nuoret ja työssä käyvät. Aikaisemmissa lähinnä sosiaaliturvaa koskevissa tutkimuksissa taas puoluekannan on todettu olevan yhteydessä tarveharkinnan kannatukseen. Vasemmistopuolueiden äänestäjät kannattavat sitä enemmän kuin muiden puolueiden tukijat. (Ervasti ja Kangas 1995; Kangas 1995.)

Julkista mutta nykyistä tehokkaampaa palvelutuotantoa kannattavat eniten ikääntyneet, eläkeläiset sekä sosiaalidemokraatteja äänestäneet. Erot ryhmien välillä ovat kuitenkin hyvin pienet, koska lähes kaikki vastanneet ovat julkisen palvelutuotannon kannalla.

Taulukko 20. Kansalaisten asennoituminen sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvien haasteiden ratkaisuvaihtoehtoihin (%).

	Täysin samaa mieltä	Osin samaa mieltä	Osin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluja tulisi siirtää yksityisten yritysten tuotettaviksi.	7	42	22	5	24
Kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluja tulisi tarjota vain niille, joilla ei ole varaa hankkia palveluja yksityisiltä markkinoilta.	9	26	34	5	26
Kuntien tulisi jatkossakin tuottaa pääosa sosiaali- ja terveyspalveluista, mutta nykyistä tehokkaammin.	44	41	1	4	10

Taulukko 21. Myönteisesti ratkaisuvaihtoehtoihin suhtautuvien määrä eri ryhmissä (%).

	Yksityinen palvelutuotanto	Palvelujen tarveharkinta	Julkinen palvelutuotanto
Sukupuoli			
Mies	53	38	84
Nainen	45	33	85
Ikä			
15–24	44	38	72
25–34	65	23	81
35–44	53	32	86
45–54	50	40	86
55–64	37	41	92
65+	37	46	90
Työmarkkina-asema			
Työssä käyvä	54	32	84
Työtön	42	35	81
Eläkkeellä	37	44	90
Opiskelija	47	34	79
Muut	43	44	86
Tuloluokka			
1 (pienin)	42	39	85
2	52	38	86
3	53	37	84
4 (suurin)	61	28	83
Puoluekanta			
Kok	74	33	82
Kesk	55	34	83
Vihr	29	39	80
Sdp	33	38	93
Vas	11	35	88
Muut	43	38	90
Passiiviset	52	35	82

4.7 Näkemykset työttömyyden hoidosta

”Työttömyydestä pitäisi puhua sellaisten ihmisten, jotka ovat joskus itse olleet työttömänä. Eihän sitä muuten voi tietää millaista se on. Omat mielipiteeni ovat aika jyrkkiä juuri sen vuoksi kun en ole koskaan ollut työttömänä (tai muu lähipiiristä).”

Mukaan haluttiin ottaa myös talouspolitiikan hoitoon liittyvä kysymys. Työttömyyden hoitaminen tuntui loogiselta vaihtoehdolta, koska siihen kansalaisten on ehkä helpompi vastata kuin abstraktimpeihin aihepiireihin.

Sama kysymys esitettiin myös vuonna 2006 Kansantaloustieteen päiville osallistuneille taloustieteilijöille, ja esitämme seuraavaksi kansalaisten ja ekonomistien kolme parhaana pitämää työllistämiskeinoa.

Kansalaisten mukaan parhaita työllistämiskeinoja ovat työttömien kouluttaminen uusiin ammatteihin, työnantajan sivukulujen alentaminen sekä työttömien palkkaaminen julkisiin töihin (ks. taulukko 22). Eniten kansalaisten ja ekonomistien käsitykset tuntuvat eroavan irtisanomissuojan vaikutuksista. Kun ekonomisteista 33 prosenttia haluaisi heikentää irtisanomissuojaa, kansalaisista sitä halusi vain 3 prosenttia. Vastaavasti yksikään ekonomisti ei haluaisi parantaa irtisanomissuojaa, kansalaisista sitä kannatti taas 18 prosenttia.

Taulukko 22. Kolme parasta työllistämiskeinoa, mainintojen osuus (%).

	Kansalaiset	Ekonomistit
Työtulojen verotuksen keventäminen kaikissa tuloluokissa	20	21
Eryteisesti suurituloisten verotuksen keventäminen	5	6
Eryteisesti pienituloisten verotuksen keventäminen	28	37
Työnantajamaksujen alentaminen	43	34
Työttömyyspäivärahan alentaminen	7	10
Työttömyysturvan keston lyhentäminen	11	28
Työttömyysturvan muuttaminen ehdolliseksi	24	45
Irtisanomissuojan parantaminen	18	0
Irtisanomissuojan heikentäminen	3	33
Työttömien palkkaaminen julkisiin töihin	38	16
Työttömien kouluttaminen uusiin ammatteihin	45	42
Työajan lyhentäminen	21	10

4.8 Lisäkysymyksiä

4.8.1 Muutosten kustannusten vaikutus vastauksiin

”Osa vaihtoehdoista oli keinotekoisia ja yksinkertaistavia. Kansantalouden dynamiikan puristaminen kahteen toisensa poissulkevaan vaihtoehtoon on arveluttavaa. Raflaavia tuloksia siitä voi tietenkin saada.”

Kyselyä suunniteltaessa saimme hyödyllistä palautetta siitä, että esittämämme trade-off-kysymykset eivät ota huomioon esimerkiksi työttömyysturvan kannustinvaiikutuksia. Työttömyysturvan paraneminen voi vähentää halukkuutta ottaa vastaan tarjottuja työpaikkoja, jolloin työttömyysturvan nostamisen todelliset kustannukset ovatkin suuremmat kuin pelkän staattisen laskelman perusteella voisi olettaa. Vastaavasti työttömyysturvan alentaminen voisi pienentää muutosten kustannuksia staattista laskelmaa enemmän.

Vastataksemme osittain tähän kysymykseen jaoimme lomakkeet neljään osaan, joista yhteen neljännekseen suurensimme kustannukset kaksinkertaiseksi. Tämän pitäisi kattaa hyvin suuri osa, todennäköisesti kaikki, työttömyysturvan dynamiisista vaikutuksista. Voimme siten verrata suhtautumista työttömyysturvaan ja myös toimeentulotuen tasoon riippuen muutosten kustannusten suuruudesta.

Tulokset on raportoitu seuraavassa taulukossa. Sen mukaan hinnan kaksinkertaistamisella ei ole mitään järjestelmällistä vaikutusta työttömyysturvan tai toimeentulotuen tasoon liittyviin kysymyksiin. Vastausta voi tulkita siten, että näiden järjestelmien kannatus ei riipu hinnasta, ainakaan kun vaikutus verotukseen ei ole suurempi kuin tässä.

Taulukko 23. Muutosten kustannusten merkitys (%).

	Staattisen laskelman mukainen hinta	100 % suurempi hinta
Ansiopäivärahan nosto	17	19
Työmarkkinatuen nosto	38	36
Toimeentulotuen nosto	36	33

4.8.2 Tietämys taloustilanteesta

”Kyselyne osoitti, ettei minulla ole mistään jutuista mitään hajua, kyllä nyt hävettää!
Täytyy ryhtyä seurailemaan.”

Kysyimme vastanneiden arvioita kyselyä edeltävän vuoden taloustilanteesta, johon sisältyi työttömyys, inflaatio ja työnantajan työn sivukulut. Vastaukset osoittavat, että keskimäärin sekä työttömyys että inflaatio yliarvioitiin, muttei kovin pahasti. Vastausten hajonta oli sen sijaan suurta. Työn sivukuluprosentti yliarvioitiin selvästi, mutta ei sen enempää kuin taloustieteilijöidenkään vastauksissa.

Taulukko 24. Arviot taloustilanteesta (%).

	Keskiarvo	Mediaani	Keski-hajonta	Vastann. lkm.	Todellinen
Työttömyysaste	11,3	9,7	5,4	859	8,4
Inflaatio	2,3	2	2,9	643	0,9
Työnantajan sivukuluprosentti	32,5	30	26	768	24

5 MITKÄ TEKIJÄT SELITTÄVÄT MIELIPIIDE-EROJA?

”Monet omista vastauksistani ovat pikemminkin ideologisia kannanottoja kuin rationaalisia ratkaisuehdotuksia. Itse pidän kuitenkin ihanteena yhteiskunnan punnitsemista sen heikoimpien – ei keskimääräisten tai enemmistön – tilanteen mukaan.”

Edellä on tarkasteltu verotusta, sosiaaliturvaa ja hyvinvointipalveluja koskevia mielipiteitä suorien jakaumien ja ristiintaulukointien avulla. Seuraavassa analysoidaan monimuuttujamenetelmien (regressioanalyysi, *ordered logit* -malli) avulla, mitkä monista mahdollisista selittävistä tekijöistä ovat tilastollisesti merkitseviä, kun muutkin selittävät tekijät otetaan huomioon. Informaation tiivistämisen vuoksi keskitytään vain keskeisimpiin kysymyksiin, jotka ovat

- kunnallisveron korotus vs. kunnallisten palveluiden heikentäminen (kysymys 29)
- verotuksen progressio (kysymys 14)
- ansiosidonnaisen työttömyysturvan taso (kysymys 22)
- työmarkkinatuen taso (kysymys 23)
- toimeentulotuen taso (kysymys 32).

Vastaukset koodattiin siten, että jos vastaaja halusi kireämpää verotusta tai parempaa työttömyysturvaa (eli hyvinvointivaltion kannatus oli suurta), vastaus sai arvon 1. Jos vastaaja ei osannut vastata, vastaus sai arvon 0. Jos vastaaja halusi kevyempää verotusta ja laajempaa sosiaaliturvaa, vastaus sai arvon –1.

Selittävinä muuttujina käytettiin aikaisemmissa mielipidetutkimuksissa tärkeiksi osoittautuneita taustamuuttujia. Näitä olivat henkilön ikä, sukupuoli, perheasema, työmarkkina-asema sekä perheen tuotantotekijätulojen (lukuun ottamatta sosiaaliturvaa) taso. Ideologisia eroja mitattiin poliittisella kannalla, jonka vastaajat olivat ilmaisseet asteikolla 0–10 (vasemmisto–oikeisto). Vastaajien arvostuksia mitattiin myös kysymyksellä, jossa tiedusteltiin, kuinka merkittävänä tekijänä vastaaja piti köyhän omaa toimintaa köyhyyden selittäjänä, sekä sitä, kuinka paljon tuloerot hänen mielestään johtuvat ahkeruudesta. Joihinkin malleihin sisällytettiin myös vastaajan asuinalue, työttömyysriski sekä terveydentila, silloin kun se tuntui tarkoituksenmukaiselta.

Analyyseissä tarkasteltiin myös, miten käsitykset työttömyyden hoidosta vastasivat mielipiteitä verotuksesta ja työttömyysturvasta. Tätä varten joihinkin malleihin sisällytettiin muuttuja, joka mittaa, kuinka hyvänä työllistämiskeinona vastaaja pitää veronalennuksia ja työttömyysturvan leikkauksia. Samoin tarkasteltiin, millainen vaikutus taloustiedon tasolla on mielipiteisiin. Monimuuttujamenetelmin toteutettujen analyysien tulokset on raportoitu liitetaulukossa 2.

Kun kaikki muut analyyseissä mukana olevat tekijät on kontrolloitu, perheen tulotaso vaikuttaa mielipiteisiin vain vähän. Tulotaso on tilastollisesti merkitsevä vain verotuksen progressiota tarkastelevassa kysymyksessä, jossa suurituloisuus vähentää

tukea progressiolle. Myöskään työmarkkina-asetmalla ei osoittautunut olevan kovin suurta merkitystä. Havaittiin kuitenkin, että työttömät haluaisivat ei-työttömiä parempaa toimeentulotukea, kun taas opiskelijat suosivat muita ryhmiä kevyempää progressiota. Progression alentamisen kannalla ovat odotetusti myös korkeasti koulutetut vastaajat.

Vastaajan sijoittumisella oikeisto–vasemmisto-akselille on tilastollisesti merkitsevä vaikutus lähes kaikkiin tarkastelemiimme asenteisiin siten, että mitä enemmän oikealle vastaaja itsensä skaalalla sijoittaa, sen suppeampaa hyvinvointivaltiota hän kannattaa. Myös sosiaalisia ongelmia koskevilla asenteilla on johdonmukainen vaikutus mielipiteisiin. Jos vastaaja on suuressa määrin sitä mieltä, että köyhyys johtuu köyhän omasta toiminnasta tai tuloerot johtuvat ennen kaikkea ahkeruudesta, hän kannattaa korkeaa verotusta ja progressiota vähemmän.

Samalla tavoin johdonmukaisilta vaikuttavat työllisyyden hoitoa koskevat asenteet. Jos vastaajan mielestä verojen alentaminen on hyvä keino alentaa työttömyyttä, hän on myös keskimääräistä halukkaampi alentamaan verotusta. Ja jos vastaajan mukaan työttömyyskorvauksen alentaminen on hyvä työllistämiskeino, hän myös kannattaa työttömyysturvan leikkauksia.

Taloustiedon tasolla ei sen sijaan ole selvää suhdetta talouspolitiikka-asenteisiin. Tässä havaittiin kuitenkin, että jos henkilön arvio työttömyysasteesta on selvästi virheellinen (tai hän ei vastaa koko kysymykseen), hän kannattaa parempaa toimeentulotukea. Henkilön itse kokemalla terveydentilalla tai työttömyysriskillä ei ole vaikutusta vastauksiin, kun muut taustatekijät on kontrolloitu. Alueelliset erot eivät vaikuta kovin suurilta. Alueellisissa tarkasteluissa havaittiin kuitenkin, että länsisuomalaiset haluaisivat ennemmin matalan kunnallisveron, kun taas itäsuomalaiset tukevat kireämpää progressiota.

Kaiken kaikkiaan monimuuttujamenetelmiin pohjautuvat tarkastelut antavat hyvin vahvan tuen sille, että vastaajien ideologinen suuntautuminen sekä arvot vaikuttavat merkitsevästi vastauksiin, kenties jopa enemmän kuin oma taloudellinen asema. Tässä mielessä tulokset ovat hyvin linjassa aikaisempien mielipidetutkimusten tulosten kanssa (esim. Sihvo ja Uusitalo 1993; Forma 1998). Samoin tulokset osoittavat, että kyselyyn osallistuneet kansalaiset vastasivat hyvin loogisesti.

6 TULOKSET JA KESKUSTELU

”Tarjoaako Turun yliopisto kotipizzalahjakortin tästä vaivannäöstä???”

6.1 Tulokset

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää kansalaisten mielipiteitä verotuksesta, tuloeroista, köyhyyden syistä, tulonsiirroista ja hyvinvointipalveluista uudella kyselytutkimuksella, jossa palvelujen parantamiselle tai heikentämiselle on laskettu todelliset kustannukset. Tavoitteena oli kartoittaa palvelujen kannatuksen lisäksi kansalaisten maksuhalukkuutta ja asettaa kansalaiset samantapaiseen valintatilanteeseen, jossa poliittiset päätöksentekijät tekevät sosiaalipolitiikkaa koskevia päätöksiä.

Verotusta koskevista mielipiteistä havaittiin, että yleisellä tasolla kansalaiset pitävät verotusta Suomessa varsin kireänä. Verojen maksuhalukkuutta kuitenkin löytyy, kun verotuksen taso kytketään sosiaalietuuksien ja -palvelujen tasoon. Toisin sanoen suomalaiset haluavat maksaa veroja, jos niillä rahoitetaan sosiaaliturvaa ja -palveluja. Eniten verotuksen kireyttä arvostelevat suurituloiset ja kokoomuksen kannattajat, myönteisimmin verotuksen tasoon suhtautuvat vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat. Enemmistö vastaajista kannattaa veroprogression kiristämistä niin, että suurituloisten maksettavaksi tulisi enemmän veroja. Eniten suurituloisten verotuksen kiristämistä kannattavat ikääntyneet, työttömät, eläkeläiset, pienituloiset sekä vasemmistopuolueita äänestäneet. Tasaveromallia, jossa kaikki maksaisivat tietyn rajan ylittävistä tuloista veroja saman prosentin mukaan, kannatti noin kolmannes vastaajista. Eniten tasaveron kannattajia oli alle 45-vuotiaiden vastaajien ryhmässä, työttömien keskuudessa sekä keskustaa äänestäneissä.

Julkisten palvelujen ja tulonsiirtojen vankasta suosiosta kertoo myös se, että vastaajat hyväksyvät varsin laajasti (pienet) veronkorotukset, jos kerätyillä verorahoilla rahoitetaan sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluja, koulutusta tai tulonsiirtoja. Kansalaisten asennoitumisessa nykyiseen verorakenteeseen havaittiin joitakin mielenkiintoisia eroja. Enemmistö suomalaisista on valmis keventämään arvonlisä-, polttoaine- ja perintöverotusta. Alkoholi- sekä pääomatulojen verotusta taas tulisi kiristää. Veroprogression merkittävän kiristämisen valitsi noin puolet vastaajista, kun taas progression merkittävän lieventänyt viisi prosenttia vastaajista. Väestöryhmittäin tarkasteltuna verotuksen progression kiristämistä kannattavat eniten kaksi vanhinta ikäryhmää, työttömät, eläkeläiset, pienituloiset sekä keskustaa ja vasemmistopuolueita äänestäneet. Eniten progression keventämisen kannalla ovat opiskelijat, suurituloiset sekä kokoomuksen kannattajat.

Selvä enemmistö vastaajista koki vallitsevat tuloerot Suomessa liian suuriksi. Voimakkaimmin asennoitumista tuloeroihin erottelevat käytetyistä taustamuuttujista ikä, työmarkkina-asema, tulot sekä puoluekanta. Tuloeroja liian suurina pitävät erityisesti vanhimmat ikäryhmät, eläkeläiset, pienituloiset sekä vasemmistoliittoa äänestäneet. Tuloerojen muuttaminen kytkettiin tutkimuksessa myös keskipalkan kehittymiseen.

Näiden kysymysten osalta havaittiin, että tuloeroja ei haluta kasvattaa, vaikka se merkittävämmin keskimääräisen palkan nousua. Myöskään tuloerojen pienentäminen niin, että keskimääräinen palkka laskee, ei ollut vastaajien enemmistön mielestä varteenotettava vaihtoehto.

Tuloeroja lähestyttiin myös toisesta näkökulmasta tiedustelemalla vastaajilta näkemyksiä sopivista ja todellisista palkoista muutamissa esimerkkiammateissa. Tässä havaittiin, että vastaajat arvioivat palkat kautta linjan pienemmiksi kuin ne todellisuudessa tilastojen mukaan ovat. Myös tästä näkökulmasta tarkastellen suomalaiset kannattavat tasaista tulonjakoa, koska vastaajien sopivana pitämät palkkaerot eri ammattien välillä olivat selvästi pienempiä kuin vastaajien käsitykset vallitsevista palkkaeroista. Toisaalta nämäkin erot olivat pienempiä kuin palkkarakennetilatsoon perustuvat todelliset palkkaerot ovat. Vastaajat olivat halukkaita korottamaan erityisesti niin sanotuilla pienipalkkaisilla ja naisvaltaisilla aloilla toimivien palkkoja. Tällaisia olivat tässä tutkimuksessa muun muassa siivoojan, sairaanhoitajan, luokanopettajan sekä lastenhoitajan ammatit.

Tuloeroja tarkasteltiin tutkimuksessa myös tiedustelemalla väestön näkemyksiä tuloerojen taustalla olevista tekijöistä. Enemmistö vastanneista arvioi, että älykkyydellä ja perityllä asemalla on Suomessa suuri tai erittäin suuri merkitys tuloerojen kannalta. Noin puolet vastaajista arvioi myös ahkeruudella olevan tuloerojen kannalta suuri tai erittäin suuri merkitys. Selvästi vähemmän tärkeänä vastaajat kokevat onnen tai sattuman. Kansalaisten mukaan siis taloudelliseen menestykseen voi Suomessa vaikuttaa, vaikkakin peritty asema sekä älykkyys ovat tuloerojen syntymisen kannalta merkittäviä tekijöitä. Ahkeruutta korostivat miehet, vanhemmat ikäryhmät, suurituloiset sekä kokoomusta äänestäneet. Onnea tai sattumaa korostivat nuoret, työttömät ja vasemmistoliittoa äänestäneet.

Kansalaisilta tiedusteltiin myös, kuka on vastuussa köyhyyden esiintymisestä Suomessa. Vaihtoehdoiksi tässä nähtiin köyhät itse, julkinen valta, perhe ja ystävät sekä muut olosuhteet. Vain kaksi prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että perhe ja ystävät ovat suuressa määrin vastuussa köyhyydestä. Noin joka viides vastaaja näkee, että köyhyys voisi suuressa tai jossain määrin johtua siitä, että perhe ja ystävät ovat jättäneet köyhät pulaan. Sitä vastoin selvä enemmistö syyttää siitä julkista valtaa, muita olosuhteita ja köyhiä itseään. Eniten omaa vastuuta köyhyydestä korostavat opiskelijat, nuoret sekä kokoomuksen kannattajat. Julkista valtaa köyhyydestä syyttävät eniten sosiaalidemokraatteja äänestäneet. Mielenpiteet köyhyyden syistä ovat kuitenkin varsin yhdenmukaisia eri yhteiskuntaryhmissä. Suomalaisessa mielipideilmastossa köyhyyden syinä pidetään rakenteellisten ja yksilöllisten tekijöiden yhdistelmää, mutta perheen ja muun lähiyhteisön ei katsota olevan vastuussa siitä.

Omana osanaan tutkimuksessa tarkasteltiin mielipiteitä sosiaalietuuksien tasosta. Lähes 40 prosenttia kansalaisista kannatti työmarkkinatuen tason nostamista, vaikka tämä tarkoittaisi keskituloisen verotuksen kiristymistä noin 10 eurolla kuussa. Noin kolmannes vastanneista tuki työmarkkinatuen nykyistä tasoa. Vaikka nähtiinkin

mahdolliseksi korottaa työmarkkinatuen tasoa, selvästi kriittisemmin suhtauduttiin ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan korottamiseen. Noin joka viides vastaaja on ansiopäivärahan korotuksen kannalla, jos tämä merkitsisi keskituloisen verotuksen kiristymistä noin 5 eurolla kuussa. Vastaavasti ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan heikentämistä kannattaa noin joka viides vastaaja. Yli 40 prosenttia vastanneista on nykyisen tason kannalla. Väestöryhmittäin tarkasteltuna eniten asenteita työmarkkinatuen ja ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tasoon erottelevat puoluekanta ja työmarkkina-asema. Työttömät ja vasemmistopuolueita äänestäneet kannattavat eniten tukien korottamista, kun taas opiskelijat ja eläkeläiset suhtautuvat ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan korottamiseen tässä tarkastelluista ryhmistä kaikkein kriittisimmin. Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka kauan työttömälle tulisi maksaa työmarkkinatukea ja ansiosidonnaista päivärahaa. Hieman vajaa puolet vastaajista näkee tarpeelliseksi, että työmarkkinatukea maksetaan niin kauan kuin työttömyys kestää. Vastaavasti vain vajaa 20 prosenttia oli samaa mieltä ansiopäivärahasta. Yli puolet kansalaisista kannattaa ansiosidonnaisen päivärahan keston rajaamista yhteen tai kahteen vuoteen.

Eläkkeiden tasosta havaittiin, että jos kustannuksista ei tarvitsisi välittää, sopiva eläkkeiden taso olisi kansalaisten mielestä 69 prosenttia palkasta. Erilaiset vaihtoehdot tavat järjestää eläketurva eivät saaneet tutkimuksessa laajaa kannatusta. Enemmistö vastaajista kannatti kuitenkin eläkekattoa. Eniten eläkekattoa tukivat ikääntyneet ja eläkeläiset, vähiten nuorempiin ikäryhmiin kuuluvat vastaajat. Tasa-eläkejärjestelmää kannatti joka neljäs vastaaja. Eläkevarojen nykyistä tuottavampaa ja riskipitoisempaa sijoittamista kannatti joka neljäs vastaaja. Yksityiseen eläkejärjestelmään, eläkkeiden tason pienentämiseen ja eläkeiän korottamiseen suhtaudutaan hyvin kriittisesti. Suurituloisimmat ja kokoomuksen kannattajat suhtautuivat hivenen myönteisemmin yksityisesti hankittuun eläketurvaan.

Lomakkeessa kysyttiin myös vastaajien valmiutta muuttaa eläkejärjestelmää rahoitukseen kohdistuvien paineiden vuoksi. ”Suosituin” vaihtoehto tässä oli varhaiseläkkeiden ehtojen kiristäminen niin, että keskimääräinen eläkeikä nousisi kahdella vuodella. Toiseksi suosituin vaihtoehto oli eläkkeiden tason laskeminen keskimäärin 13 prosentilla. Tätä vaihtoehtoa kannatti noin joka viides vastaaja. Eläkemaksujen noston kannalla oli hyvin harva eli alle 10 prosenttia kansalaisista. Vaikka erot olivatkin pienet, kokoomuksen sekä keskustan kannattajat suhtautuivat muita vastaajia hivenen myönteisemmin eläkkeiden tason laskemiseen.

Palveluista kyselyssä tiedusteltiin, mihin vastaajat haluaisivat kohdentaa säästöt, jos heidän kotikuntansa ajautuisi taloudelliseen kriisiin. Vastaajista yli 40 prosenttia valitsi ensisijaiseksi vaihtoehdoksi säästämisen opetusmenoista. Lisäksi lähes 40 prosentin mielestä sosiaalimenoista säästämisen olisi ensisijainen vaihtoehto, jos kotikunnan menoja olisi pakko supistaa. Selvästi vähemmän haluttiin säästää erikoissairaanhoidosta tai terveyskeskuspalveluista. Jopa yli puolet vastaajista näkee terveyskeskuspalvelujen karsinnan viimesijaisena vaihtoehtona. Vastaajilta tiedusteltiin myös, mitä mieltä he ovat palveluihin liittyvien haasteiden ratkaisuvaihtoehdoista. Noin puolet

vastaajista kannattaa kunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtämistä yksityisten yritysten tuotettaviksi. Noin joka kolmas vastaaja suhtautuu myönteisesti tarveharkinnan ulottamiseen palveluihin. Suuri enemmistö on kuitenkin sitä mieltä, että kuntien tulisi tuottaa jatkossakin pääosa sosiaali- ja terveyspalveluista mutta nykyistä tehokkaammin. Väestöryhmien erot palveluja koskevissa kysymyksissä olivat erittäin pienet. Pienituloiset suhtautuivat kuitenkin hieman positiivisemmin tarveharkintaan kuin suurituloiset. Julkista mutta nykyistä tehokkaampaa palvelutuotantoa kannattivat eniten ikääntyneet, eläkeläiset sekä sosiaalidemokraatteja äänestäneet.

Kansalaisten mukaan parhaita työllistämiskeinoja ovat työttömien kouluttaminen uusiin ammatteihin, työnantajan sivukulujen pienentäminen sekä työttömien palkkaaminen julkisiin töihin. Vähiten uskottiin työttömyyden hoitamiseen suurituloisten verotusta keventämällä, irtisanomissuojaa huonontamalla, työttömyyspäivärahan tasoa alentamalla tai työttömyysturvan kestoa lyhentämällä.

6.2 Keskustelu

Mielipiteiden esittäminen on paljon helpompaa kuin valintojen tekeminen. Tämä heijastui myös kyselyn tuloksissa. Vastausprosentti jäi kokonaisuudessaan monia laajuudeltaan vastaavanlaisia kyselyitä pienemmäksi ja vastaajat valittivat avoimissa kommentteissa kyselyn vaikeutta. Erityisesti kyselyn uudentyypissä, todelliset kustannukset sisältävissä kysymyksissä oli lisäksi paljon ”en osaa sanoa” -vastauksia. Kaikesta huolimatta vastaukset olivat huomattavan konsistentteja. Esimerkiksi ne, jotka pitivät verotuksen alentamista hyvänä työllisyyden vähentämisen keinona, olivat halukkaampia alentamaan verotusta. Toisaalta ne, jotka halusivat kiristää verotuksen progressiota, eivät yleensä kannattaneet tasaveroa. Ylipäätään vastaajat pystyivät ottamaan kantaa heille esitettyihin melko monimutkaisiin kysymyksiin. Kansalaiset näyttävätkin olevan eksperttejä itseään koskevissa asioissa.

Ekonomistien ja muiden talouspoliittisten vaikuttajien keskustelussa on viime aikoina korostunut huoli pitää julkiset menot kurissa. Samoin sopeutumisen kansainväliseen kilpailuun katsotaan usein vaativan suurempia palkka- ja tuloeroja. Osa näistä tavoitteista näyttää olevan kansalaismielipiteen vastaisia. Juopa kansalaismielipiteen ja eliittien välillä näkyy myös muun muassa Elinkeinoelämän valtuuskunnan (2007) mielipidetutkimuksessa. Erot asiantuntijoiden ja kansalaisten näkemyksissä voivat luonnollisesti johtua siitä, että vastaajilla on erilaisia käsityksiä ehdotettujen muutosten vaikutuksista. Jos julkisten menojen supistaminen tai kasvavat tuloerot katsotaan jostakin syystä tarpeellisiksi, ainakin kyselyn perusteella voi sanoa, että toistaiseksi niitä ei ole pystytty kansalaisille perusteamaan.

Aikaisemman kirjallisuuden mukaan mielipiteitä hyvinvointivaltiosta erottelevat intressit, ideologia ja arvot. Toisin sanoen sosiaalipolitiikkaa koskevia asenteita määrittävät vastaajan etunäkökulmat ja sitoutuminen yhteiseen hyvään. (Kangas 1997.) Näiden lisäksi instituutiot vaikuttavat kansalaismielipiteen muodostumiseen.

Aikaisempien tutkimusten mukaan jo olemassa olevat järjestelmät saavat osakseen enemmän kannatusta kuin vaihtoehtoiset tai uudet palvelujen ja etuuksien järjestämistä ja tuottamista koskevat ideat (Ervasti 1996; Forma ja Kangas 1999).

Instituutioiden kannalta mielipiteissä korostuu pysyvyys ja tietynlainen konservatiivisuus. Valtaosa suomalaisista kannattaa nykyistä järjestelmää ja suhtautuu epäillen sosiaaliturvan mahdollisiin muutoksiin. Mielipiteiden konservatiivinen luonne näkyy myös siinä, että kansalaiset kannattavat valintatilanteessa ratkaisuja, jotka eivät merkittävästi muuttaisi nykyistä hyvinvointijärjestelmäämme. Radikaaleihin ehdotuksiin kansalaiset suhtautuvat puolestaan hyvin kriittisesti. Esimerkiksi vaihtoehtoiset eläkejärjestelmät eivät saaneet taakseen kansalaisten tukea. Myös kunnallisen palvelujärjestelmän haasteisiin haluttaisiin vastata lähinnä nykyistä järjestelmää tehostamalla eikä niinkään palveluihin pääsyä rajaamalla tai yksityistä palvelutuotantoa lisäämällä.

Ideologista ulottuvuutta lähestyttiin tässä tutkimuksessa useilla eri mittareilla, kuten puoluekannalla sekä näkemyksellä köyhyyden ja tuloerojen taustamekanismeista. Tulosten mukaan ideologiset tekijät erottelivat selkeimmin väestön mielipiteitä. Tämä on samassa linjassa myös aikaisempien tutkimusten kanssa (Sihvo ja Uusitalo 1993; Forma 1998; Jaeger 2006). Oikeistoa äänestäneet, köyhiä syyllistävät ja tuloeroja ahkeruudella selittävät vastaajat kannattavat suppeampaa hyvinvointivaltiota ja suhtautuvat kielteisemmin verotukseen kuin muut. Tulosten mukaan ideologia liittyy myös markkinoita ja työmarkkinaosallistumista koskeviin mielipiteisiin. Oikeiston kannattajat ovatkin aikaisempien tutkimusten mukaan asennoituneet myönteisemmin yksityisiin palveluihin sekä korostaneet enemmän yksilön omaa vastuuta ja työmarkkinaosallistumisen lisäämistä kuin muut (Andersson ja Kangas 2002; Taylor-Gooby 2004; Kallio 2007).

Myös vastaajan intressit erottelivat väestön asennoitumista hyvinvointivaltioon. Asenteissa näkyivät käyttäjän etunäkökulmat (Giljam ja Nilsson 1985), ja väestöryhmittäiset mielipide-erot poikkesivat hieman toisistaan riippuen siitä, mikä palvelu tai sosiaali-etuus oli kulloinkin kyseessä. Kielteisimminkin kansalaiset suhtautuvat heikennyksiin, jotka koskettavat universaaleja ja kaikille tarkoitettuja palveluja ja etuuksia. Esimerkiksi terveydenhuollosta säästämiseen kansalaiset suhtautuvat kaikkein kielteisimminkin. Toisaalta taas tietyt väestöryhmät, kuten työttömät, suhtautuvat myönteisemmin nimenomaan niihin etuuksiin, jotka koskettavat heitä. Intressit heijastuvat myös siten, että sosiaaliturvan muutokset, heikennykset ja maksut halutaan kohdistaa muille kuin itselle. Esimerkiksi pienituloiset suhtautuvat positiivisemmin tarveharkinnan ulottamiseen kunnallisiin sosiaali- ja terveystalouteen sekä verotuksen progression kiristämiseen. Lisäksi yli 65-vuotiaat jo eläkkeellä olevat kannattavat eniten eläkeiän korottamista, koska kyseinen muutos ei voi enää koskettaa heitä.

Hyvinvointivaltion kannatus on Suomessa edelleen vankalla pohjalla. Enemmistö suomalaisista on valmiita jopa pieniin verokorotuksiin tietäen, että tulot käytetään sosiaaliturvan parannuksiin.

SUMMARY

Forma P, Kallio J, Pirttilä J, Uusitalo R. **How to save the welfare state? A survey of opinions and choices related to social policy.** Helsinki: The Social Insurance Institution, Finland, Studies in social security and health 89, 2007. 81 pp. ISBN 978-951-669-751-5 (print), 978-951-669-752-2 (pdf).

One of the main problems related to earlier opinion surveys on the welfare state is that public opinion, as evaluated on the basis of different surveys, can be contradictory. Citizens may want to improve public services in one survey but desire to cut taxes in another. Public services must, however, be financed through taxes, which places the politicians who make these decisions in a much more difficult situation than typical survey respondents.

The purpose of this study is to place survey respondents in a situation similar to that faced by policy makers with respect to decisions concerning social policy. The survey is used to evaluate public opinion on public services and social security, assuming that realistic price tags are put on these services. One of the questions we ask, therefore, is whether social assistance or unemployment insurance should be improved if the improvement would be financed by higher taxes. The required tax increase was calculated to be as realistic as possible. In addition to these price-tagged questions, we use more traditional types of survey questions to examine public opinion on taxation, unemployment insurance, social assistance, local public services, and pension policy.

The survey was carried out in spring 2006. The questionnaire was sent to 3,000 randomly selected Finns between 18 and 75 years of age. A little less than half of the sample returned the survey instrument. Despite the attrition, there were no major problems in terms of the representativeness of the data. We nevertheless re-weighted the data so that the main demographic structure corresponds to that of the Finnish population as a whole.

The results reveal strong support for the current welfare state system. The majority of the respondents were not willing to cut social spending even if such cuts would be accompanied by tax reductions. Similarly, the majority of the respondents would be willing to pay more taxes if the increased tax revenues were earmarked to health expenditures, pensions or child benefits. Only a fourth of the respondents would react to economic difficulties in the local public sector by cutting spending, whereas half of the respondents would choose tax increases as the means to restore a balanced budget.

A clear majority of the population shares the view that income differences are too large. Roughly a half of the respondents would be willing to increase income tax progressivity, whereas only 5% of the citizens would welcome reduced tax progressivity. The respondents would also be willing to reduce pre-tax wage differences, even at

the cost of smaller mean incomes. There was support for increasing wages in female-dominated, public-sector jobs, such as childcare and nursing.

Among the results concerning the level of social benefits were the following. Almost 40% of the respondents would like to increase the rate of the base-level unemployment assistance even if such a step would require increasing the income tax bill of a median citizen by 10 euros per month. Around one third of the respondents thought that the current level of unemployment assistance is satisfactory. There was less support for increasing unemployment benefits that are dependent on previous wage income: only 1 out of 5 respondents would like to increase these benefits. There was also clear support for removing limits on the length of unemployment assistance, while limiting income-dependent unemployment benefits to one or two years.

In one question relating to the pension system, the respondents were asked how to restore balance in the pension system, if the financing of pensions was threatened. The least disliked option was to increase the average retirement age by limiting the use of early retirement systems. There was significantly much less support for reducing the level of pensions or increasing the social security contributions levied from individuals.

We also wanted to examine public opinion about the best ways to reduce unemployment. The methods that garnered the most support were re-training the unemployed, reducing the rates of social security contributions collected from employers, and increasing public-sector employment. Among the least popular options were targeting tax cuts to high-income earners or reducing the level and length of unemployment benefits.

Although the survey instrument was regarded as more difficult than those used earlier, the answers were very consistent. Those who favoured tax cuts as a means to combat unemployment were also more willing to cut taxes at the expense of reduced social services. Similarly, those who considered that the plight of the poor is related to their own behaviour – as opposed to inauspicious circumstances or an unfair social system – were more willing to reduce income maintenance benefits. Those voting for right-of-centre parties were also consistently more willing to reduce tax progressivity and social spending than those on the left.

In addition to these ideological determinants, the personal position of the respondents was reflected in the opinions expressed. The citizens were least willing to cut benefits universal to all citizens, such as publicly-funded health services. On the other hand, some segments of the population were clearly opposed to reducing the benefits that are directed to them. For example, the unemployed expressed a dislike for conserving public funds at the cost of unemployment benefits. The respondents also expressed a general desire to preserve the present welfare system as it is and were critical of radical changes, such as alternative systems of old-age provision.

Some of the same questions were asked from economists participating in a meeting of Finnish economists. There were some interesting differences between the opinions of economists and of the general public. While the public was quite willing to increase tax progressivity, a clear majority of economists were against it. Another area of disagreement concerned the policies aimed at reducing unemployment. Reducing dismissal costs was one of the favourite policy options among the economists, but the least popular option among the general public. If the economists' views are reflected in policy discussion – as they often are – a potential conflict between policy makers and the voters' opinion may arise. At the least one may say that if there is a need to shrink the welfare state – owing to pressures of globalisation, for instance – this need is not being adequately communicated to the public.

KIRJALLISUUS

- Alesina A, Angeletos G-M. Fairness and redistribution: US versus Europe. *American Economic Review* 2005; 95: 960–980.
- Allardt M, Sihvo T, Uusitalo H. Mitä mieltä hyvinvointivaltiosta? Suomalaisten sosiaaliturvamielipiteet 1975–1991. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 17, 1992.
- Alt JE. *The politics of economic decline*. New York: Cambridge University Press, 1979.
- Andersson J, Kangas O. Perustulon kannatus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 2002; 67 (4): 293–307.
- Barr N. *The welfare state as a piggy bank*. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Benabou R, Ok E. Social mobility and the demand for redistribution: The POUM Hypothesis. *Quarterly Journal of Economics* 2001; 116: 447–487.
- Benabou R, Tirole J. Belief in just world and redistributive politics. *Quarterly Journal of Economics* 2006; 121: 699–746.
- Björklund A, Jäntti M. Intergenerational income mobility in Sweden compared to the United States. *American Economic Review* 1997; 87: 1009–1018.
- Blekesaune M, Quadagno J. Public attitudes toward welfare state policies. A comparative analysis of 25 nations. *European Journal of Sociological Review* 2003; 19: 415–427.
- Blinder AS, Krueger AB. What does the public know about economic policy and how does it know it? *Brookings Papers on Economic Activity* 2004; 2: 327–397.
- Blomberg H. Do cutbacks pay off? Perceived changes in the standard of municipal decision makers in Finland. *International Journal of Social Welfare* 1999; 8 (3): 206–220.
- Blomberg-Kroll H. Kosta vad det kosta vill? Attitydmönster och attitydförändringar hos befolkning och eliter beträffande välfärdsservicen i nedskärningarnas tid. Institutionen för socialpolitik. Helsingfors: Universitetstryckeriet, 1999.
- Blomberg H, Kroll C. Who wants to preserve the Scandinavian welfare state? Attitudes to welfare services among citizens and local government elites in Finland 1992–1996. Julkaisussa: Svallfors S, Taylor-Gooby P, eds. *The end of the welfare state? Responses to state retrenchment*. London: Routledge & Kegan Paul, 1999: 52–86.
- Blomberg H, Kroll C. Kuntalaiset, paikalliset päättäjät ja hyvinvointipalvelut 1990-luvulla. Julkaisussa: Kangas O, toim. *Laman varjo ja nousun huuma*. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 72, 2003: 221–243.

Boeri T, Börsch-Supan A, Tabellini G. Would you like to shrink the welfare state? A survey of European citizens. *Economic Policy* 2001; 32: 9–50.

Elinkeinoelämän valtuuskunta 2001. Erilaisuuksien Suomi. Raportti suomalaisten asenteista 2001. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta, 2001.

Elinkeinoelämän valtuuskunta 2005. Onnellisuuden vaikea yhtälö. Evan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2005. (Kai Torvi ja Pentti Kiljunen.) Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta, 2005.

Elinkeinoelämän valtuuskunta 2007. Satavuotias kuntotestissä. Evan kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2007. (Ilkka Haavisto, Pentti Kiljunen ja Martti Nyberg.) Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta, 2007.

Ervasti H. Kenen vastuu? Tutkimuksia hyvinvointipluralismista legitimiteetin näkökulmasta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin tutkimuksia 62, 1996.

Ervasti H. Yhteiskuntaluokat ja hyvinvointivaltion vaihtoehdot. Turku: Turun yliopisto, Sosiaalipoliittikan tutkimuksia sarja A:3, 1993.

Ervasti H, Kangas O. Class bases of universal social policy. Pension policy attitudes in Finland 1993. *European Journal of Political Research* 1995; 27: 347–367.

Forma P. The rational legitimacy of the welfare state: Popular support for ten income transfer schemes in Finland. *Policy & Politics* 1997; 25 (3): 235–249.

Forma P. Mielenpöytämuutos ja pysyvyys. Suomalaisten mielenpöytämuutokset hyvinvointivaltiosta, sosiaaliturvasta ja hyvinvointipalveluista 1992 ja 1996. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin raportteja 222, 1998.

Forma P. Welfare state opinions among citizens, mp-candidates and elites. Evidence from Finland. Julkaisussa: Svallfors S, Taylor-Gooby P, eds. *The end of the welfare state? Responses to state retrenchment*. London: Routledge & Kegan Paul, 1999: 87–105.

Forma P. Sen lauluja laulat, kenen leipää syöt? Mielenpöytämuutosten julkisuushakuinen ja manipulatiivinen käyttö. Julkaisussa: Ritakallio V-M, toim. Riskit, instituutiot ja tuotokset. Turku: Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimus 59, TCWR:n tutkimuksia 1, 2003: 279–300.

Forma P. Niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina: Suomalaisten sosiaalipoliittikkaa koskevat mielenpöytämuutokset vuonna 2004. Julkaisussa: Kautto M, toim. Suomalaisten hyvinvointi 2006. Jyväskylä: Gummerus, 2006: 160–184.

Forma P, Kangas O. Need, citizenship or merit? Public opinion on pension policy in Australia, Finland and Poland. Julkaisussa: Svallfors S, Taylor-Gooby P, eds. *The end of the welfare state? Responses to state retrenchment*. London: Routledge & Kegan Paul, 1999: 161–189.

Gelissen J. Popular support for institutionalised solidarity: A comparison between European welfare states. *International Journal of Social Welfare* 2000; 9: 285–300.

Gevers J, Gelissen J, Arts W, Mueffels R. Public health care in the balance: Exploring popular support for health care systems in the European Union. *International Journal of Social Welfare* 2000; 9: 301–321.

Giljam M, Nilsson L. Svenska folkets åsikter om den offentliga sektorn – två folkklaringsansatser. *Statsvetenskaplig tidskrift* 1985; 88: 123–139.

Goodin RE, LeGrand J. *Not only the poor*. London: Allen & Unwin, 1985.

Jaeger M. What makes people support public responsibility for welfare provision: Self-interest or political ideology? A longitudinal approach. *Acta Sociologica* 2006; 49 (3): 321–338.

Kallio J. Kansalaisten asennoituminen kunnallisten palvelujen markkinoistumiseen vuosina 1996–2004. *Yhteiskuntapolitiikka* 2007; 72 (3): 239–255.

Kangas O. Attitudes on means-tested social benefits in Finland. *Acta Sociologica* 1995; 38: 299–310.

Kangas O. Self-interest and the common good: impact of norms, selfishness and context in social policy opinions. *Journal of Socio-Economics* 1997; 26: 475–494.

Korpi W. Social policy and distributional conflict in the capitalist democracies. *West European Politics* 1980; 3: 296–316.

Kunnallisalan kehittämissäätö. Kansalaismielipide ja kunnat. *Ilmapuntari* 2004. Vammala: Vammalan kirjapaino, 2004.

Kunnallisalan kehittämissäätö. Kansalaismielipide ja kunnat. *Ilmapuntari* 2006. Vammala: Vammalan kirjapaino, 2006.

Larsen C. *The institutional logic of welfare attitudes. How welfare regimes influence public support*. Hampshire: Ashgate, 2006.

Lindholm H. *Suomalaisen hyvinvoinnin muutokset 1995–2000*. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 63, 2001.

Marski J. *Suomalaisten käsitykset sosiaaliturvasta 1995*. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 7, 1996.

Mirrlees JA. Notes on welfare economics, information and uncertainty. *Julkaisussa: Balch MS, McFadden DL, Wu SY, eds. Essays on economic behaviour under uncertainty*. Amsterdam: North Holland, 1974.

Niemelä M. *Perceptions of the causes of poverty in Finland*. Turku: University of Turku, Reports from the Department of Social Policy B:31, 2007.

Oorschot W, Halman L. Blame or fate, individual or social? *European Societies* 2000; 2 (1): 1–28.

Papadakis E, Bean C. Popular support for the welfare state: A comparison between institutional regimes. *Journal of Public Policy* 1993; 13: 227–254.

Persson T, Tabellini G. *Political economics. Explaining economic policy.* Cambridge, MA: MIT Press, 2000.

Pierson P. The new politics of the welfare state. *World Politics* 1996; 48: 143–179.

Pirttilä J, Uusitalo R. Kysely: Ekonomistit erimielisiä veronalennuksista. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 2006; 102: 208–220.

Pirttilä J, Uusitalo R. Leaky bucket in the real world: Estimating inequality aversion using survey data. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitoksen työpapereita 231, 2007.

Sihvo T, Uusitalo H. Mielipiteiden uudet ulottuvuudet. Suomalaisten hyvinvointivaltiota, sosiaaliturvaa ja sosiaali- ja terveyspalveluja koskevat asenteet vuonna 1992. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin tutkimuksia 33, 1993.

Sihvo T, Uusitalo H. Economic crisis and support for the welfare state in Finland 1975–93. *Acta Sociologica* 1995; 38: 25–262.

Svallfors S. Välfärdsstatens moraliska ekonomi. Välfärdsopinion i 90-talets Sverige. Umeå: Borèa, 1996.

Taylor-Gooby P. New social risks in postindustrial society: Some evidence on responses to active labour market policies from Eurobarometer. *International Social Security Review* 2004; 57 (3): 45–64.

Wilensky H. *The welfare state and equality.* Berkeley, CA: University of California Press, 1975.

LITTEET

LIITETAULUKOT

Otos, jolle kysely lähetettiin, poimittiin yksinkertaisella satunnaisotannalla väestörekiesteristä. Otoskehikon muodostivat kaikki 18–75-vuotiaat suomalaiset. Koska kyselyn vastausprosentti oli vain 45, on luonnollisesti mahdollista, että kyselyyn vastanneitten joukko ei ole edustava.

Tarkastelimme vastaajajoukon edustavuutta vertaamalla kyselyyn vastanneitten jakaumia keskeisten taustamuuttujien suhteen viimeisen käytettävissä olleen, vuoden 2005 Työvoimatutkimuksen vuositilaston jakaumiin. Koska Työvoimatutkimuskin perustuu otokseen, ovat senkin jakaumatiedot otokseen perustuvia estimaatteja, joita kuitenkin voitaneen Työvoimatutkimuksen keruutavan ja suuren otoskoon vuoksi pitää suhteellisen luotettavina.

Liitetaulukko 1. Aineiston edustavuus.

	Vastaajien lkm.	Osuus vastaajista, %	Osuus Työvoimatutkimuksessa, %
Sukupuoli			
Mies	610	46,9	49,9
Nainen	690	53,1	50,1
Yhteensä	1 300	100,0	100,0
Ikä			
18–25	126	9,6	13,9
26–35	164	12,4	17,1
36–45	243	18,4	20,1
46–55	267	20,2	21,2
56–65	320	24,2	17,2
65–74	200	15,6	10,5
Yhteensä	1 320	100,0	100,0
Koulutus			
Perusaste	383	29,4	29,4
Keskiaste ^a	677	51,9	55,9
Korkea-aste ^b	245	18,8	14,8
Yhteensä	1 305	100,0	100,0
Pääasiallinen toiminta			
Työllinen	771	59,8	62,5
Työtön	77	6,0	5,8
Eläkkeellä	293	22,7	21,0
Opiskelija	83	6,4	4,9
Muu	66	5,1	6,0
Yhteensä	1 290	100,0	100,0

^a ML. alin korkea-aste.

^b Alempi ja ylempi korkeakouluaste ja tutkijakoulutus.

Kyselyn tulosten ja Työvoimatutkimuksen jakaumien vertailu osoittaa, että vastanneitten joukossa on hieman enemmän naisia kuin Työvoimatutkimuksen estimaattien mukaan populaatiossa. Nuorimmat ikäryhmät ovat kyselyaineistossa jonkin verran aliedustettuna, ja korkea-asteen koulutuksen omaavat hieman yliedustettuna. Pääasiallisen toiminnan jakauma on suhteellisen samanlainen. Esimerkiksi työttömiä on kyselyyn vastanneista lähes sama osuus kuin Työvoimatutkimuksessa. Sen sijaan työlliset ovat vastaajien joukossa hieman aliedustettuna. Mitkään näistä eroista eivät tosin näytä kovin suurilta, eikä vertailu paljasta erityisiä syitä epäillä aineiston edustavuutta. Vertailu tosin perustuu vain havaittavissa oleviin, objektiivisiin tekijöihin. Mitään keinoa arvioida mielipidejakaumien eroja vastanneitten joukossa ja koko populaatiossa meillä ei ole. Emme siis voi tietää, vastaavatko vaikkapa hyvinvointivaltioon myönteisemmin suhtautuvat kyselyyn todennäköisemmin kuin kriittisesti suhtautuvat.

Vaikka vastaajien ja Työvoimatutkimuksen jakaumien erot olivat suhteellisen pieniä, käytimme kuitenkin Työvoimatutkimuksen aineistoa kyselyaineiston painotukseen. Tätä varten jaoinme sekä Työvoimatutkimuksen että kyselyvastaajien joukon taulukossa esitettyjen luokitusten mukaan sukupuolen, iän, koulutuksen ja pääasiallisen toiminnan perusteella 180 ryhmään, ja laskimme kussakin ryhmässä kyselyyn vastanneitten osuuden kyseisen ryhmän Työvoimatutkimuksen perusteella estimoidusta koosta koko populaatiossa. Näitten suhdelukujen avulla laskettiin aineistoon painot. Painotetun datan jakaumat vastaavat siis täsmälleen populaatiojakaumia näitten muuttujien suhteen. Kaikki tässä tutkimuksessa esitetyt taulukot perustuvat tähän painotettuun dataan.

Liitetaulukko 2a. Taustatekijöiden vaikutus verotusta ja sosiaaliturvaa koskeviin asenteisiin.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	Kunnallis- vero ylös	Progressio kireäksi	Parempi ansio- sidonnainen	Parempi työmarkkinatuki	Parempi toimentulotuki
Mies	-0,117 (0,73)	-0,321 (1,63)	0,012 (0,07)	0,089 (0,49)	0,313 (1,82)
Ikä					
26–35	0,104 (0,34)	0,457 (1,18)	-0,051 (0,13)	0,240 (0,61)	-0,258 (0,72)
36–45	0,223 (0,79)	0,619 (1,64)	0,024 (0,07)	0,020 (0,05)	0,330 (0,93)
46–55	-0,002 (0,01)	0,697 (1,72)	-0,164 (0,49)	0,453 (1,12)	0,115 (0,31)
56–65	0,157 (0,49)	0,944 (2,23)*	-0,393 (1,12)	0,086 (0,20)	0,493 (1,26)
66–75	0,220 (0,47)	0,930 (1,49)	-0,782 (1,66)	0,272 (0,45)	0,009 (0,02)
Logtulot	0,103 (0,64)	-0,654 (3,04)**	-0,166 (0,86)	-0,067 (0,39)	-0,017 (0,11)
Työtön	-0,168 (0,42)	0,898 (1,23)	0,096 (0,18)	0,202 (0,49)	0,868 (2,03)*
Eläkeläinen	0,511 (1,47)	0,245 (0,58)	-0,022 (0,07)	-0,429 (1,01)	0,459 (1,29)
Opiskelija	0,321 (0,84)	-1,499 (3,35)**	-0,143 (0,34)	-0,177 (0,37)	0,633 (1,31)
Muu toiminta	-0,661 (1,36)	-0,273 (0,72)	1,114 (1,49)	0,902 (1,10)	0,002 (0,01)
Opistoaste	-0,057 (0,27)	-0,062 (0,23)	-0,236 (0,98)	-0,031 (0,13)	-0,022 (0,09)
Korkeakoulu	0,093 (0,36)	-0,836 (2,73)**	-0,155 (0,54)	0,088 (0,33)	0,002 (0,01)
Oikeistolaisuus	-0,182 (4,26)**	-0,122 (2,58)**	-0,052 (1,22)	-0,102 (2,45)*	-0,171 (3,64)**
Köyhyys köyhän vika	-0,135 (2,10)*	-0,297 (3,67)**	-0,093 (1,18)	-0,234 (2,89)**	-0,158 (1,90)
Ahkeruus tuloerojen syy	-0,118 (2,22)*	-0,223 (3,56)**	-0,098 (1,61)	-0,017 (0,29)	-0,055 (0,90)
Iso verovirhe	-0,232 (1,39)	0,020 (0,10)	-0,130 (0,61)	-0,115 (0,59)	-0,016 (0,08)
Iso työttömyysvirhe	0,273 (1,48)	0,375 (1,54)	-0,138 (0,60)	-0,004 (0,02)	0,443 (2,15)*
Veroale hyvä työllistämiskeino	-0,327 (4,02)**	-0,052 (0,61)			-0,295 (3,45)**
Työttömyysturvan ale hyvä työllistämiskeino			-0,473 (5,24)**	-0,665 (7,20)**	
Havainnot	912	748	761	762	780

Liitetaulukko 2a: Mielenpidevastauksia selittävät tekijät. Viitehenkilö: 18–25-vuotias nainen, vähän koulutettu, työllinen. Robustit z-arvot suluisissa. * = tilastollisesti merkitsevä 5 prosentin tasolla, ** = tilastollisesti merkitsevä 1 prosentin tasolla.

Liitetaulukko 2b. Taustatekijöiden vaikutus verotusta ja sosiaaliturvaa koskeviin asenteisiin.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	Kunnallis- vero ylös	Progressio kireäksi	Parempi ansio- sidonnainen	Parempi työmarkkinatuki	Parempi toimeentulotuki
Mies	-0,194 (1,24)	-0,469 (2,42)*	0,058 (0,33)	0,095 (0,55)	0,130 (0,77)
Ikä					
26–35	0,064 (0,21)	0,414 (0,99)	0,004 (0,01)	0,389 (0,99)	-0,370 (1,05)
36–45	0,054 (0,19)	0,658 (1,63)	0,190 (0,57)	0,359 (0,92)	0,069 (0,19)
46–55	-0,081 (0,27)	0,782 (1,77)	0,063 (0,19)	0,786 (1,89)	-0,081 (0,21)
56–65	-0,048 (0,14)	0,928 (1,96)*	-0,229 (0,65)	0,427 (0,96)	0,228 (0,57)
66–75	-0,172 (0,32)	1,057 (1,49)	-0,706 (1,44)	0,195 (0,31)	-0,619 (1,06)
Logtulot	0,078 (0,47)	-0,690 (3,04)**	-0,216 (1,14)	-0,203 (1,29)	-0,064 (0,41)
Työtön	-0,255 (0,53)	2,021 (2,86)**	0,711 (1,40)	0,147 (0,27)	0,521 (1,10)
Eläkeläinen	0,506 (1,25)	0,323 (0,66)	0,036 (0,11)	-0,249 (0,58)	0,539 (1,21)
Opiskelija	0,182 (0,46)	-1,569 (3,39)**	-0,213 (0,53)	-0,425 (0,86)	0,340 (0,70)
Muu toiminta	-0,551 (1,24)	-0,217 (0,56)	1,009 (1,55)	0,808 (1,30)	0,091 (0,24)
Opistoaste	-0,085 (0,39)	-0,077 (0,27)	-0,168 (0,67)	0,041 (0,16)	-0,097 (0,37)
Korkeakoulu	0,017 (0,07)	-0,892 (2,94)**	-0,153 (0,51)	-0,003 (0,01)	-0,150 (0,49)
Oikeistolaisuus	-0,199 (4,86)**	-0,111 (2,27)*	-0,102 (2,49)*	-0,174 (4,12)**	-0,207 (4,70)**
Köyhyys köyhän vika	-0,105 (1,64)	-0,293 (3,53)**	-0,186 (2,24)*	-0,367 (4,64)**	-0,118 (1,47)
Ahkeruus tuloerojen syy	-0,124 (2,36)*	-0,229 (3,58)**	-0,111 (1,86)	-0,017 (0,29)	-0,052 (0,87)
Työttömyysriski	0,039 (0,58)	0,110 (1,21)	-0,009 (0,12)	0,080 (1,10)	0,050 (0,69)
Huono terveys	0,139 (1,24)	-0,031 (0,24)	0,095 (0,86)	0,024 (0,20)	0,141 (1,25)
Havaintoja	888	728	736	732	760

Liitetaulukko 2b: Mieliäpidestävistä selittävät tekijät. Viitehenkilö: 18–25-vuotias nainen, vähän koulutettu, työllinen. Robustit z-arvot suluisissa. * = tilastollisesti merkitsevä 5 prosentin tasolla, ** = tilastollisesti merkitsevä 1 prosentin tasolla.

Liitetaulukko 2c. Taustatekijöiden vaikutus verotusta ja sosiaaliturvaa koskeviin asenteisiin.

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
	Kunnallis- vero ylös	Progressio kireäksi	Parempi ansio- sidonnainen	Parempi työmarkkinatuki	Parempi toimeentulotuki
Mies	-0,140 (0,88)	-0,496 (2,59)**	0,017 (0,10)	-0,015 (0,09)	0,196 (1,18)
Ikä					
26–35	0,101 (0,31)	0,414 (1,04)	-0,067 (0,17)	0,352 (0,86)	-0,363 (1,03)
36–45	0,089 (0,29)	0,615 (1,61)	0,154 (0,46)	0,329 (0,83)	0,134 (0,38)
46–55	0,038 (0,12)	0,631 (1,51)	0,027 (0,08)	0,788 (1,92)	0,023 (0,06)
56–65	0,039 (0,11)	0,866 (1,95)	-0,260 (0,73)	0,371 (0,84)	0,268 (0,68)
66–75	0,042 (0,08)	0,783 (1,20)	-0,738 (1,56)	0,290 (0,49)	-0,245 (0,44)
Logtulot	-0,040 (0,23)	-0,790 (3,62)**	-0,180 (0,91)	-0,227 (1,51)	-0,102 (0,66)
Työtön	-0,121 (0,29)	0,828 (1,16)	0,333 (0,64)	0,537 (1,17)	0,831 (2,09)*
Eläkeläinen	0,438 (1,09)	0,096 (0,21)	0,045 (0,14)	-0,329 (0,83)	0,499 (1,16)
Opiskelija	0,226 (0,56)	-1,363 (3,09)**	-0,220 (0,55)	-0,186 (0,38)	0,424 (0,86)
Muu toiminta	-0,717 (1,36)	-0,192 (0,46)	0,811 (1,20)	0,741 (1,16)	0,043 (0,10)
Opistoaste	-0,081 (0,38)	-0,245 (0,90)	-0,126 (0,51)	-0,021 (0,08)	-0,031 (0,12)
Korkeakoulu	0,043 (0,17)	-0,946 (3,10)**	-0,092 (0,32)	-0,025 (0,09)	-0,171 (0,60)
Oikeistolaisuus	-0,197 (4,71)**	-0,101 (2,09)*	-0,116 (2,75)**	-0,170 (4,07)**	-0,203 (4,64)**
Köyhyys köyhän vika	-0,132 (2,07)*	-0,247 (2,94)**	-0,174 (2,15)*	-0,335 (4,32)**	-0,125 (1,61)
Ahkeruus tuloerojen syy	-0,128 (2,40)*	-0,199 (3,22)**	-0,094 (1,62)	-0,022 (0,38)	-0,062 (1,07)
Länsi-Suomi	-0,457 (2,38)*	0,388 (1,74)	-0,274 (1,35)	0,189 (0,96)	-0,361 (1,80)
Itä-Suomi	-0,263 (1,13)	1,082 (3,37)**	-0,183 (0,54)	-0,023 (0,07)	-0,241 (0,83)
Pohjois-Suomi	-0,382 (1,50)	0,351 (1,16)	-0,211 (0,71)	-0,102 (0,38)	0,230 (0,83)
Havaintoja	909	746	752	757	783

Liitetaulukko 2c: Mieliäpidestävistä selittävät tekijät. Viitehenkilö: 18–25-vuotias nainen, vähän koulutettu, työllinen, asuu Etelä-Suomessa. Robustit z-arvot suluisissa. * = tilastollisesti merkitsevä 5 prosentin tasolla, ** = tilastollisesti merkitsevä 1 prosentin tasolla.

LIITE**Kyselylomake ja lomakkeen saate**

Tutkimus verotusta ja hyvinvointivaltiota koskevista mielipiteistä
Turun yliopisto, Sosiaalipolitiikan laitos
Palkansaajien tutkimuslaitos

Turku 20.4.2006

Verotuksesta ja sosiaaliturvasta on viime aikoina käyty paljon keskustelua. Julkisuudessa on ehdotettu erilaisia uudistuksia ja toisaalta on perusteltu nykyisenkaltaisen järjestelmän säilyttämistä. Keskustelua julkisuudessa ovat käyneet lähinnä päättäjät tai päätöksentekoa lähellä olevat ryhmät. Kansalaisten mielipiteistä näitä asioita kohtaan on ollut toistaiseksi vähemmän tieteellistä tutkimustietoa. Toteutamme parhaillaan laajaa tutkimusta, jossa näistä asioista kysytään kansalaisten mielipiteitä.

Ohessa on kyselylomake, johon toivomme Teidän ehtivän vastaamaan. Lomakkeessa on verotukseen, eläkkeisiin sekä sosiaali- ja terveystalouteen liittyviä kysymyksiä. Vastausohjeet ovat seuraavalla sivulla.

Voitte palauttaa täytetyn lomakkeen oheisella vastauskuorella, jonka postimaksu on jo maksettu. Olisi hyvä, jos postittaisitte lomakkeen **kahden viikon kuluessa**. Näin tutkimuksemme etenee aikataulunsa puitteissa.

Kysely perustuu satunnaisotantaan 18–75-vuotiaista suomalaisista. Te olette sattumalta tullut mukaan tutkimuksen otokseen. Osoitetiedot olemme saaneet Väestörekisteristä. Kysely on ehdottoman luottamuksellinen. Tutkimuksen tulokset raportoidaan siten, että kenenkään yksittäisen vastaajan vastauksia ei ole mahdollista tunnistaa. Vastauskuoressa olevan tunnistenumeron avulla seuraamme kyselyn edistymistä, emmekä vaivaa enää uudelleen sellaisia henkilöitä, jotka ovat jo vastanneet kyselyymme.

Vastaamme mielellämme tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin

Pauli Forma

professori
Sosiaalipolitiikan laitos
Turun yliopisto

puh. (02) 333 5093
pauli.forma@utu.fi

Jukka Pirttilä

tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos

puh. (09) 2535 7346
jukka.pirttila@labour.fi

Roope Uusitalo

tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos

puh. (09) 2535 7335
roope.uusitalo@labour.fi

VASTAUSOHJEET:

Kysymyksiin vastataan:

1. ympyröimällä tai rastittamalla sen vaihtoehdon numero, joka mielestänne sopii parhaiten tai vastaa käsitystänne asiasta, tai
2. kirjoittamalla kysytty asia sitä varten varattuun tilaan.

Jos ette muista tarkasti jotakin kysyttyä asiaa, merkitkää joka tapauksessa vastaukseksi oma arvionne.

Jos erehdyksessä tai muusta syystä merkitsette väärän vaihtoehdon, mitätöikää se esim. yliviiivaten.

Kysymyksiin ei ole ”oikeita” tai ”vääriä” vastauksia, lukuun ottamatta taustatietoja kuten sukupuolta tai ikää tai talouspolitiikkaa koskevia avainlukuja. Suurin osa kysymyksistä on sellaisia, joihin teidän tulee vastata omien kokemustenne ja mielipiteidenne mukaisesti.

Kysymyksiin vastataan valitsemalla ainoastaan yksi vaihtoehto, ellei toisin ole mainittu kysymysten yhteydessä.

Taustakysymykset**A****1. Sukupuoli**

1 Mies

2 Nainen

2. Siviilisäät

- 1 Naimisissa tai avoliitossa
- 2 Naimaton
- 3 Eronnut tai asumuserossa
- 4 Leski

3. Syntymävuosi

19 _____

4. Puolison syntymävuosi

19 _____

 ei puolisoa**5. Keitä kotitaloudessanne asuu Teidän ja puolisonne lisäksi?**

- a. 0–6-vuotiaita lapsia _____ kpl
- b. 7–17-vuotiaita lapsia _____ kpl
- c. 18-v. tai vanhempia lapsia _____ kpl
- d. muita aikuisia teidän ja puolisonne lisäksi _____ kpl

6. Mikä on työnantajanne?

- 1 Valtio
- 2 Kunta
- 4 Yksityinen yritys
- 5 Järjestö tai muu vastaava
- 6 Oma yritys

7. Mikä on asumismuotonne?

- 1 Omistusasunto
- 2 Vuokra-asunto
- 3 Asumisoikeusasunto tai vastaava

8. Mikä on Teidän ja puolisonne pääasiallinen toiminta tällä hetkellä?

A. Teidän	B. Puolisonne (jättäkää tyhjäksi jos puolisoa ei ole)
1 Kokoaikatyö	Kokoaikatyö
2 Osa-aikatyö tai osa-aikaeläke	2 Osa-aikatyö tai osa-aikaeläke
3 Työtön tai lomautettu	3 Työtön tai lomautettu
4 Täysiaikaisella eläkkeellä	4 Täysiaikaisella eläkkeellä
5 Opiskelija	5 Opiskelija
6 Äitiys-, hoito- tai vuorotteluvapaalla	6 Äitiys-, hoito- tai vuorotteluvapaalla
7 Muu, mikä?	7 Muu, mikä?

9. Mikä on työ- tai virkasuhteenne muoto, jos olette työssä?

A. Teidän	B. Puolisonne
1 Vakinainen	1 Vakinainen
2 Määräaikainen	2 Määräaikainen

Mikä on ammattinimikkeenne tai toimenne? (esimerkiksi sairaanhoitaja, palomies, opettaja yms. Kirjoita nimike mahdollisimman selvästi ja kokonaan ilman lyhennyksiä)

11. Mikä on korkein koulutuksenne?

- 1 Peruskoulu/kansakoulu/keskikoulu
- 2 Lukio (keskiaste)
- 3 Toisen asteen ammatillinen tutkinto (kouluaste)
- 4 Opistoasteen ammatillinen tutkinto (opistoaste)
- 5 Ammattikorkeakoulututkinto
- 6 Yliopistollinen perustutkinto
- 7 Lisensiaatin- tai tohtorintutkinto

Verotusta koskevat kysymykset

12. Mitä mieltä olette seuraavista verotusta ja tuloeroja koskevistä väittämistä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Suomessa verotus on liian kireää	1	2	3	4	5
2. Verotusta pitäisi alentaa, vaikka tämä merkitsisi sosiaaliturvan tason alentamista ja julkisten palvelujen karsimista	1	2	3	4	5
3. Tuloerot ovat Suomessa liian suuret	1	2	3	4	5
4. Verotusta tulisi muuttaa siten, että suurituloiset maksaisivat nykyistä suuremman osan veroista	1	2	3	4	5
5. Suomessa tulisi ottaa käyttöön ns. tasavero, jolloin jonkin tulorajan ylittävää tuloa verotettaisiin samalla veroprosentilla ja rajan alle jäävästä tulosta ei maksettaisi veroa	1	2	3	4	5
6. Tuloeroja voidaan kasvattaa, jos tämä merkitsee keskimääräisen palkan nousua	1	2	3	4	5
7. Tuloeroja pitäisi pienentää, vaikka tämä merkitsisi keskimääräisen palkan laskua	1	2	3	4	5

13. Tulisiko verorakenne pitää ennallaan vai pitäisikö sitä muuttaa?

	Tulisi keventää	Pidettävä ennallaan	Tulisi kiristää
1. Ansiotulojen verotus	1	2	3
2. Pääomatulojen verotus	1	2	3
3. Arvonlisäverotus	1	2	3
4. Alkoholiverotus	1	2	3
5. Polttoaineverotus	1	2	3
6. Perintöverotus	1	2	3

14. Tällä hetkellä pienituloisen 1 700 e/kk ansaitseva palkansaaja maksaa palkastaan veroja ja pakollisia vakuutusmaksuja noin 24% (400 e/kk). Keskituloisen 2 300 e/kk ansaitseva maksaa n. 30 % (680 e/kk) ja suurituloisen 3 700 e/kk ansaitseva keskimäärin 36 % (1 380 e/kk).

Tulisiko verotusta muuttaa ja jos niin miten?

5. Pienituloisen verotusta alennettaisiin 20 prosenttiin ja suurituloisen verotusta kiristettäisiin 40 prosenttiin
6. Pienituloisen verotusta kiristettäisiin 28 prosenttiin ja suurituloisen verotusta alennettaisiin 32 prosenttiin
7. Ei mitenkään, nykyinen verotuksen rakenne on sopiva
8. En osaa sanoa

15. Mitä mieltä olette seuraavasta verotusta koskevasta uudistuksesta?

Nostetaan kaikkien niiden suurituloisten verotusta, joiden käytettävissä olevat tulot ylittävät 3 300 euroa kuussa. Rahat on tarkoitus käyttää niiden pienituloisten hyväksi, joiden käytettävissä olevat tulot ovat alle 800 euroa kuukaudessa.

Suurituloiset voivat kuitenkin kasvaneen verorasituksen vuoksi vähentää työntekoaan ja osa rahoista kuluu hallintomenoihin. Siksi jokaisen suurituloisen maksamasta 100 eurosta voidaan pienituloisten hyväksi käyttää vain 25 euroa.

Kannatatteko silti tätä ehdotusta?

1. Kyllä
2. En
3. En osaa sanoa

16. Voisiko mielestänne tuloverotusta korottaa yhdellä prosentilla, jos saadut verotulot käytettäisiin...

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Terveyspalveluihin	1	2	3	4	5
2. Koulutukseen	1	2	3	4	5
3. Lapsilisiin	1	2	3	4	5
4. Eläketurvaan	1	2	3	4	5
5. Työttömyysturvaan	1	2	3	4	5
6. Poliisin määrärahoihin	1	2	3	4	5
7. Maanpuolustukseen	1	2	3	4	5
8. Kehitysapuun	1	2	3	4	5
9. Julkiseen liikenteeseen	1	2	3	4	5

Palkkoja koskevat kysymykset

17. Mikä olisi mielestänne sopiva kuukausipalkka seuraavissa ammateissa? Entä paljonko arvioitte näissä ammateissa toimiville nykyään keskimäärin maksettavan?

	Sopiva palkka e/kk	Nykyinen palkka e/kk
1 Lastenhoitaja päiväkodissa	_____	_____
2 Peruskoulun luokanopettaja	_____	_____
3 Putkiasentaja	_____	_____
4 Sähköinsinööri	_____	_____
5 Sairaanhoidtaja	_____	_____
6 Terveyskeskuslääkäri	_____	_____
7 Siivooja	_____	_____
8 Pankkitoimihenkilö	_____	_____

18. Missä määrin Teidän mielestänne seuraavat ihmisten väliset erot ovat merkityksellisiä tuloerojen kannalta Suomessa?

	Ei mitään merkitystä	Pieni merkitys	En osaa sanoa	Suuri merkitys	Erittäin suuri merkitys
1. Ahkeruus	1	2	3	4	5
2. Onni/sattuma	1	2	3	4	5
3. Älykkyys	1	2	3	4	5
4. Peritty asema	1	2	3	4	5

19. Kuvitellaan, että Suomessa olisi meneillään palkkaneuvottelut ja valittavissa on kaksi vaihtoehtoa siitä, minkälaisiksi eri tuloryhmien tulot muodostuvat. Kumpi on Teidän mielestänne parempi vaihtoehto?

- 1 Jos palkansaajat järjestetään pienimmästä suurituloisempaan, pienituloisimpaan kymmenesosaan kuuluva ansaitsee kuukaudessa noin 1 570 euroa, keskituloinen 2 340 euroa ja suurituloisimpaan kymmenesosaan kuuluva 3 480 euroa.
- 2 Tuloerot kasvavat ja keskipalkka nousee vaihtoehtoon 1 verrattuna siten, että pienituloinen saisi 1 280 euroa/kk, keskituloinen 2 580 euroa/kk ja suurituloinen 5 190 euroa/kk.
- 3 En osaa sanoa

Köyhyys

20. Missä määrin seuraavat tahot ovat vastuussa siitä, että Suomessa on köyhiä?

	Suuressa määrin	Jossain määrin	Vähäisessä määrin	Ei missään määrin	En tiedä
1. Köyhät itse	1	2	3	4	5
2. Julkinen valta	1	2	3	4	5
3. Perhe ja ystävät ovat jättäneet heidät pulaan	1	2	3	4	5
4. Muut olosuhteet	1	2	3	4	5

21. On olemassa erilaisia mielipiteitä siitä, miten köyhyyttä voitaisiin Suomessa parhaiten torjua. Kumpi alla olevista vaihtoehdoista on mielestänne parempi?

1. Köyhyys voidaan Suomessa torjua parhaiten laajoilla hyvinvointijärjestelmillä, jotka kattavat koko väestön
2. Köyhyys voidaan Suomessa parhaiten torjua sellaisilla hyvinvointijärjestelmillä, jotka keskittyvät kaikkein heikoimmassa asemassa olevien auttamiseen
3. En osaa sanoa

Työttömyysturva

22. Tällä hetkellä normaali ansiosidonnainen työttömyysturva keskituloiselle 2 300 e/kk ansaitsevalle on n. 52 % työttömyyttä edeltävästä palkasta. (n. 1 200 e/kk). Työttömyyspäivärahat rahoitetaan pääasiassa työttömyysvakuutusmaksulla ja verovaroilla.

Pitäisikö ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa mielestänne muuttaa ja jos niin mihin suuntaan?

5. Nostaa keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla ja rahoittaa tämä nostamalla tuloverotusta. Tällöin keskituloisen verotus kiristyisi noin 5 euroa kuussa.
6. Laskea keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla. Samalla voitaisiin laskea tuloverotusta siten, että keskituloisen verotus kevenisi noin 5 euroa kuussa.
7. Ei mitenkään, nykyinen taso on hyvä
8. En osaa sanoa

23. Ne työttömät, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan, saavat useimmiten työmarkkinatukea. Ilman lapsikorotuksia työmarkkinatuki on n. 500 e /kk. Työmarkkinatuki maksetaan verovaroista.

Tulisiko työmarkkinatukea muuttaa ja jos niin miten?

1. Pienentää esimerkiksi 400 euroon kuussa. Tämä mahdollistaisi tuloverotuksen keventämisen siten, että keskituloisen verotus kevenisi noin 10 euroa kuussa.
2. Kasvattaa esimerkiksi 600 euroon kuussa. Samalla tuloverotusta pitäisi nostaa siten, että keskituloisen verotus kiristyisi noin 10 euroa kuussa.
3. Ei mitenkään, nykyinen taso on hyvä
4. En osaa sanoa

24. Kun työntekijä joutuu työttömäksi, kuinka kauan hänelle tulisi mielestänne maksaa työmarkkinatukea ja ansiosidonnaista päivärahaa? (valitkaa molemmista sarakkeista yksi vaihtoehto)

	A. Työmarkkinatukea	B. Ansiosidonnaista päivärahaa
1. Ei lainkaan	1	1
2. Puoli vuotta	2	2
3. Vuoden ajan	3	3
4. Kahden vuoden ajan	4	4
5. Viiden vuoden ajan	5	5
6. Niin kauan kuin työttömyys kestää	6	6

25. Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan määrä riippuu työttömyyttä edeltävästä palkasta. Työttömyyspäivärahassa ei ole rahamääräistä kattoa, mutta suurituloisilla työttömyyspäiväraha on pienempi suhteessa edeltävään palkkaan.

Tulisiko työttömyyspäivärahajärjestelmää muuttaa ja jos niin miten?

1. Siten että kaikki työttömät saisivat työttömyyskorvauksena saman osuuden työttömyyttä edeltävästä palkasta (esim. 60 %)
2. Siten että kaikki työttömät saisivat suurin piirtein samansuuruista päivärahaa. Esim. 800 euroa kuukaudessa
3. Ei mitenkään, nykyinen järjestelmä on hyvä.
4. En osaa sanoa

Eläkkeet

26. Mikä olisi mielestänne sopiva eläkkeen määrä suhteessa palkkaan?
 _____ prosenttia palkasta.

27. Mitä mieltä olette seuraavista eläkejärjestelmän muutoksia koskevista väitteistä?

	Täysin samaa mieltä	Osin samaa mieltä	En osaa sanoa	Osin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Eläkejärjestelmää tulisi muuttaa niin, että ihmiset hoitaisivat kokonaan oman eläketurvansa hankkimalla yksityisiä eläkevakuutuksia	1	2	3	4	5
2. Lakisäätöisen eläkejärjestelmän tulisi tarjota vain tietty tasasuuruinen eläke (esim. 500 e/kk), jonka lisäksi kansalaiset voisivat hankkia lisäeläkkeitä yksityisiltä markkinoilta	1	2	3	4	5
3. Eläkkeille tulisi asettaa katto, jota suurempaa eläkettä ei maksettaisi kenellekään, vaikka heidän tulonsa ja vakuutusmaksunsa oikeuttaisivatkin suurempaan	1	2	3	4	5
4. Tulevien eläkkeiden tasoa tulisi pienentää	1	2	3	4	5
5. Eläkerahoja tulisi sijoittaa nykyistä tuottavammin vaikka riskit kasvaisivatkin	1	2	3	4	5
6. Eläkkeelle siirtymiskäyttä tulisi nostaa kiristämällä eläkkeelle pääsyn ehtoja ja nostamalla ikärajoja	1	2	3	4	5

28. Suomalaiset jäävät nykyään eläkkeelle keskimäärin 59-vuotiaana. Kun väestö vanhenee, rahat eivät välttämättä riitä eläkkeiden maksuun. Asiantuntijoiden laskelmien mukaan eläkejärjestelmä toimii myös jatkossa, jos tehdään jokin seuraavista uudistuksista. Jos jokin niistä on valittava, mikä olisi mielestänne paras vaihtoehto?

- 1 Kiristetään varhaiseläkkeitten ehtoja siten, että keskimääräinen eläkeikä nousee kahdella vuodella
- 2 Pienennetään eläkkeitä keskimäärin 13 prosentilla
- 3 Nostetaan palkasta perittäviä työeläkemaksuja siten, että keskituloisen pakolliset eläkemaksut nousevat 100 eurolla kuussa
- 4 En osaa sanoa

Kunnalliset palvelut

29. Mikä olisi paras ratkaisu tilanteeseen, jos kotikuntanne joutuu taloudellisiin ongelmiin? Valitse vain yksi vaihtoehto.

- 1 korottamalla kunnallisveroa
- 2 leikkaamalla kunnallisia palveluita
- 3 en osaa sanoa

30. Jos kotikuntasi menoja on pakko supistaa sellaisella summalla, joka vastaa yhden kunnallisveroprosentin tuottoa, miten kohdistaisitte menoleikkaukset seuraavien vaihtoehtojen välillä? Merkitkää numerolla 1 se vaihtoehto, josta voitaisiin ensimmäisenä säästää, numerolla 2 se vaihtoehto, josta voitaisiin seuraavana säästää jne.

- ___ Säästämällä opetusmenoista noin 13 prosenttia. Tämä merkitsisi esim. ala-asteen luokkakoon kasvua 3 oppilaalla.
- ___ Säästämällä sosiaalimenoista noin 14 prosenttia. Tämä merkitsisi esim. päiväkotiryhmän kasvua 3 lapsella.
- ___ Supistamalla erikoissairaanhoidon sairaalapaikkoja 20 prosentilla.
- ___ Vähentämällä terveyskeskuksen palveluita 30 prosentilla.

31. Mitä mieltä olette seuraavista vaihtoehtoista, joita on tarjottu palveluihin liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi?

	Täysin samaa mieltä	Osin samaa mieltä	Osin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
1. Kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluja tulisi siirtää yksityisten yritysten tuotettaviksi	1	2	3	4	5
2. Kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluja tulisi tarjota vain niille, joilla ei ole varaa hankkia palveluja yksityisiltä markkinoilta	1	2	3	4	5
3. Kuntien tulisi jatkossakin tuottaa pääosa sosiaali- ja terveyspalveluista, mutta nykyistä tehokkaammin	1	2	3	4	5

32. Niille, joilla ei ole mitään muita tuloja, kunta maksaa toimeentulotukea. Nykyinen toimeentulotuki on yksin asuvalle 380 euroa, yhden lapsen yksinhuoltajalle 617 euroa ja kahden lapsen lapsiperheelle 1 100 euroa kuukaudessa. Lisäksi korvataan mm. asumismenoja tiettyihin rajoihin saakka.

Pitäisikö toimeentulotukea muuttaa ja jos niin miten?

5. Nostaa toimeentulotukea 10 %:lla ja rahoittaa se nostamalla tuloveroa. Tällöin keskituloisen verotus kiristyisi noin yhden euron kuussa.
6. Alentaa toimeentulotukea 10 %:lla. Samalla voitaisiin alentaa tuloveroa. Tällöin keskituloisen verotus kevenisi noin yhden euron kuussa.
7. Ei mitenkään, nykyinen taso on sopiva
8. En osaa sanoa

Taloustilanne

33. Seuraavaksi muutamia kysymyksiä maamme viimeaikaisesta taloustilanteesta:

1. Suomen työttömyysaste oli viime vuonna keskimäärin _____ % En osaa sanoa
2. Inflaatio oli viime vuonna keskimäärin _____ % En osaa sanoa
3. Työnantaja maksaa jokaisesta palkkaamastaan työntekijästä erilaisia työn sivukuluja, mm. eläke- ja sairausvakuutusmaksuja. Näiden pakollisten työnantajamaksujen suuruus on keskimäärin _____% palkasta. En osaa sanoa

Työllisyys

34. Miten arvioitte seuraavia vaihtoehtoja keinoina parantaa työllisyyttä?

	Erittäin hyvä keino	Melko hyvä keino	En osaa sanoa	Melko huono keino	Erittäin huono keino
1. Työtulojen verotuksen keventäminen kaikissa tuloluokissa	1	2	3	4	5
2. Erityisesti suurituloisten verotuksen keventäminen	1	2	3	4	5
3. Erityisesti pienituloisten verotuksen keventäminen	1	2	3	4	5
4. Työnantajamaksujen alentaminen	1	2	3	4	5
5. Työttömyyspäivärahan alentaminen	1	2	3	4	5
6. Työttömyysturvan keston lyhentäminen	1	2	3	4	5
7. Työttömyysturvan muuttaminen mahdolliseksi työvoimakoulutukseen tai työllistämistöihin osallistumiselle	1	2	3	4	5
8. Irtisanomissuojan parantaminen	1	2	3	4	5
9. Irtisanomissuojan heikentäminen	1	2	3	4	5
10. Työttömien palkkaaminen julkisiin töihin	1	2	3	4	5
11. Työttömien kouluttaminen uusiin ammatteihin	1	2	3	4	5
12. Työajan lyhentäminen	1	2	3	4	5

35. Jos tulisi valita kolme parasta keinoa työllisyyden nostamiseksi ja jättää muut käyttämättä, mitkä edellisistä vaihtoehtoista (1–12) valitsisitte?

Vastausvaihtoehdot ____, ____ ja ____.

Taustakysymykset 2

36. Oletteko Te tai joku perheestänne olleet työttömänä viime vuonna?

- 1 Kyllä
- 2 En

37. Kuinka suuri riski Teillä tai jollakin perheestänne on arvionne mukaan joutua työttömäksi tänä vuonna?

- 1 Hyvin pieni
- 2 Melko pieni
- 3 Melko suuri
- 4 Hyvin suuri
- 5 En osaa sanoa

38. Minkä ikäisenä uskotte itse siirtyvänne kokoaikaiselle eläkkeelle?

_____ vuoden iässä.

39. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten terveydentilaanne?

- 1 Erittäin hyvä
- 2 Hyvä
- 3 Keskinertainen
- 4 Huono
- 5 Erittäin huono

40. Kuinka paljon perheenne saa seuraavia bruttotuloja (ennen veroja) kuukaudessa?

- 1 Oma palkkanne _____ € / kk
- 2 Puolison palkka (jos puoliso) _____ € / kk
- 3 Perheen saamat sosaalietuudet (esim. eläke, lapsilisä) _____ € / kk
- 4 Perheen saamat pääomatulot yhteensä (esim. vuokra-, korko-, ja osinkotulot) _____ € / kk

41. Onko Teillä tai puolisolllanne asuntolainaa?

- 1 On
- 2 Ei ole

VIIMEISIMMÄT KELAN SOSIAALI- JA TERVEYSTURVAN TUTKIMUKSET

- 88 Hämäläinen H, Röberg M.** Kokonaisvaltainen katse sydänekuntoutukseen. 2007. 151 s. ISBN 978-951-669-747-8 (nid.), 978-951-669-748-5 (pdf).
- 87 Hämäläinen U, Juutilainen V-P, Hellsten K.** Lukiolaisten ja ammatillista perustutkimtoa suorittavien elämäntilanne ja toimeentulo. 2007. ISBN 978-951-669-742-3 (nid.), 978-951-669-743-0 (pdf).
- 86 Raitasalo R.** Mielialakysely. Suomen oloihin Beckin lyhyen depressio-kyselyn pohjalta kehitetty masennusoireilun ja itsetunnon kysely. 2007. ISBN 978-951-669-738-6 (nid.), ISBN 978-951-669-739-3 (pdf).
- 85 Helin-Salmivaara A.** Non-steroidal anti-inflammatory drugs in Finland. Pharmacoepidemiology study with emphasis on serious adverse events. 2007. ISBN 978-951-669-735-5.
- 84 Rajavaara M.** Vaikuttavuusyhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. 2007. ISBN 978-951-669-733-1 (nid.), 978-951-669-734-8 (pdf).
- 83 Heikkinen E, Kauppinen M, Salo P-L, Suutama T, toim.** Ovatko 65–69-vuotiaat aikaisempaa toimintakykyisempiä, terveempiä ja aktiivisempiä? Havaintoja Ikivihreät-projektin kohorttiventailututkimuksesta vuosilta 1988, 1996 ja 2004. 2006. ISBN 951-669-719-4 (nid.), 951-669-720-8 (pdf).
- 82 Liukko J.** Hyvinvoinnin eetos ja henkivakuutus. Riskin, vastuun ja solidaarisuuden muodonmuutokset. 2005. ISBN 951-669-678-3 (nid.), 951-669-679-1 (pdf).
- 81 Linnala A.** Private specialists as consultants to general practitioners. 2005. ISBN 951-669-669-4.
- 80 Savioja H.** Suuret ikäluokat keski-iässä – työssä vain eläkkeelle? 2005. ISBN 951-669-667-8.
- 79 Haapola I.** Köyhyyden kynnyksellä. Toimeentulotuen dynamiikka 1990-luvun Suomessa. 2004. ISBN 951-669-648-1.
- 78 Wallin M, Karppi S-L, Talvitie U.** Vanhusten liikunnallisen kuntoutuksen suunnittelu ja toteutus kuntoutuslaitoksissa. Ammattilaisten käsityksiä. 2004. ISBN 951-669-642-2.

VIIMEISIMMÄT KELAN SOSIAALI- JA TERVEYSTURVAN KATSAUKSET

- 74 Lind J, Aaltonen T, Halonen J-P, Klaukka T.** Kelan kuntoutuksen vuonna 2002 päättäneet. Kuntoutujien rekisteriseuranta vuosina 2002–2004. 2007. ISBN 978-951-669-744-7 (nid.), ISBN 978-951-669-745-4 (pdf).
- 73 Halonen J-P, Aaltonen T, Hämäläinen A, Karppi S-L, Kaukinen J, Kervilä A, Lehtinen M, Pere E, Puukka P, Siitonen V, Silvennoinen S, Talo S.** Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutus-tarpeen arviointi. 2007. ISBN 978-951-669-736-2 (nid.), 978-951-669-737-9 (pdf).
- 72 Hagfors R, Saari J.** Social policy in the Economic and Monetary Union. Social expenditures and public indebtedness in 15 EU countries. 2006. ISBN 951-669-721-6 (nid.), 951-669-722-4 (pdf).
- 71 Hagfors R, Saari J.** Sosiaalipoliittikka talous ja rahaliitossa – Sosiaalimenot ja julkinen velkaantuminen 15 EU-maassa. 2006. ISBN 951-669-690-2 (nid.), 951-669-691-0 (pdf).
- 70 Nikkanen P.** Oon vahvempi kuin ennen. Pitkään työelämässä olleiden kuntoutumistarinat. 2006. ISBN 951-669-687-2 (nid.), 951-669-688-0 (pdf).
- 69 Rajavaara M.** Yhteiskuntaan vaikuttava Kela. Katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin. 2006. ISBN 951-669-685-6 (nid.), 951-669-686-4 (pdf).
- 68 Ahonen R, Martikainen J, toim.** Lääkevaihdon ensimmäinen vuosi. 2005. ISBN 951-669-671-6 (nid.), 951-669-675-9 (pdf).
- 67 Mattila Y, toim.** Yhdistelemällä parempaan palveluun. JATKE-hankkeen loppuraportti. 2005. ISBN 951-669-666-X.
- 66 Järvisalo J, Andersson B, Boedeker W, Houtman I, eds.** Mental disorders as a major challenge in prevention of work disability. Experiences in Finland, Germany, the Netherlands and Sweden. 2005. ISBN 951-669-658-9.
- 65 Berndtson T.** Opiskelijatutkimus 2003. Opiskelijoiden toimeentulo ja toimeentulon ongelmat. 2004. ISBN 951-669-655-4.
- 64 Mattila H.** Neuvontavelvollisuus Kelan asiakaspalvelussa. 2004. ISBN 951-669-646-5.